

IQDIL

مركز الحوار السوري
Syrian Dialogue Center

Rakamların Diliyle Türkiye'deki Suriyelilere Ait Bazı Veriler

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL GÖÇ İZLENİMİ MÜDÜRLÜĞÜ

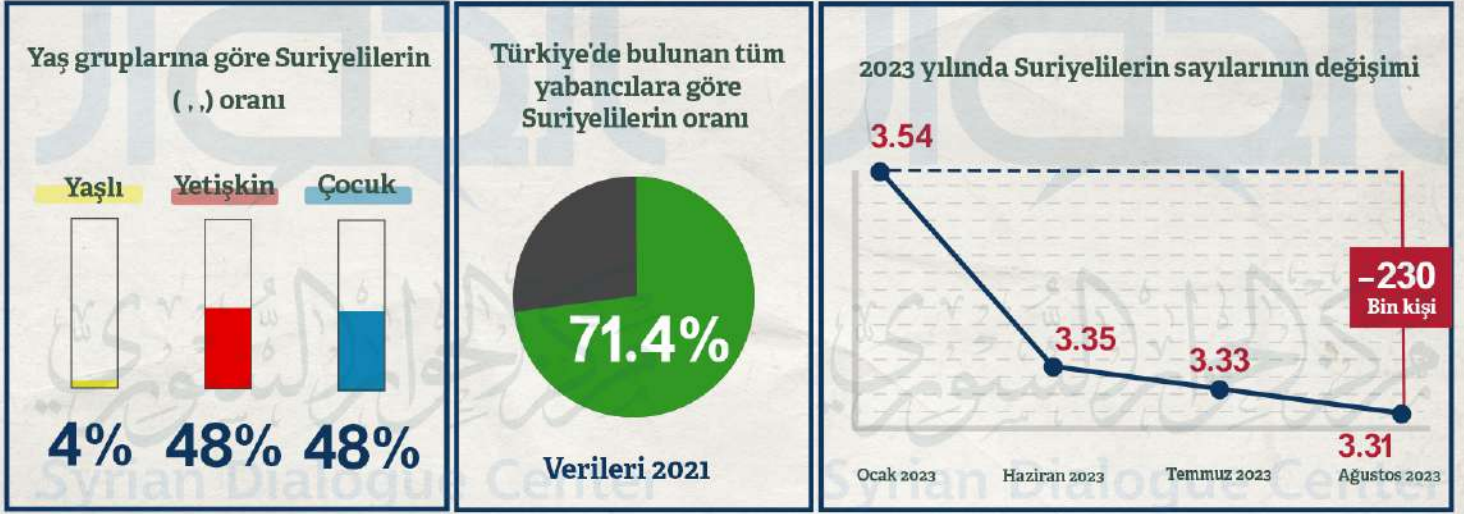

Geçeci Koruma Altındaki Suriyelilerin Verileri

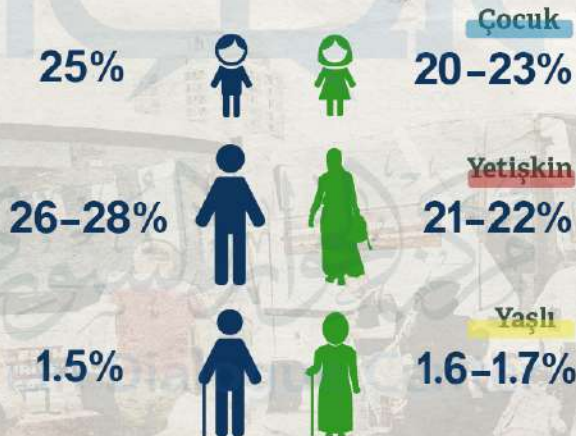
Türkiye'deki geçeci koruma altındaki Suriyelilerin sayılarının yıllık değişimi
(sayılar milyonlara yuvarlandı)

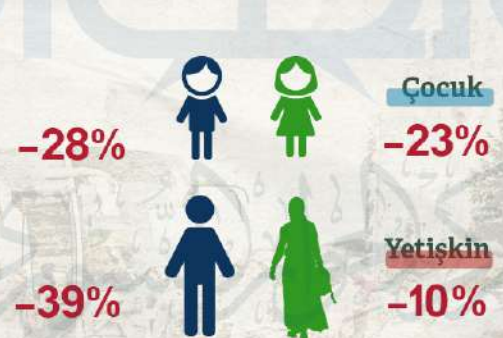
Aralık 2017 Haziran 2018 Aralık 2018 Haziran 2019 Aralık 2019 Haziran 2020 Aralık 2020 Haziran 2021 Aralık 2021 Haziran 2022 Aralık 2022 Haziran 2023

• Yaş ve cinsiyet gruplarına göre Suriyelilerin oranı

• Kayıtları geçeci koruma sisteminden düşürülen Suriyelilerin oranı

Giriş

Suriyeli mülteciler dalgası, özel olarak komşu ülkelerin mevcut durumunu etkileyen ve bu ülkelerde iç ve dış krizlere neden olan en kritik konulardan biri sayıldığı gibi Suriye dosyası da yine bu ülkelerde iç kutuplaşmanın en öne çıkan konusu olup siyasilerin aktardıkları konular listesinin başında yer aldı ve ülkenin yaşadığı sorunların kaynağı olarak görülmeye başlandı.

Türkiye 2012'den bu yana, dünya ülkeleri arasında en fazla sayıda Suriyeli mülteciyi kabul eden ülke oldu ve onlara yönelik politikası zaman zaman gerçekleştirilen birçok değişiklikle şekillendi. İlk olarak bir düzenleme ve kayıt altına alma politikası güdüldü, sonra var olan Suriyelileri iller arasında yeniden dağıtma politikasına geçildi. Ardından geri dönüş için uygun koşullar sağlanmadan Suriye'ye dönüş teşvikinde bulunuldu. En nihayetinde Suriyeliler konusu farklı Türkiye siyasi partilerinin seçim programlarının en baş taraflarında kendine yer bulmaya başladı. Partiler güvenlik açısından, demografik, ekonomik ve siyasi yönleri bulunan bu sorunun çözümüne yönelik görüşlerini ortaya koyarak Türk seçmenin desteğini kazanmaya çalıştı.

Türkiye hatta Suriye toplumu arasında doğru bilginin olmayışı kimi zaman, revaç bulan pek çok yanlış bilginin yayılmasına yol açtı. Bu durum, özellikle hükümet kanadından bilgi ve açıklamaların yeterince verilmemesiyle birlikte bir yandan sosyal medya sitelerindeki kışkırtmaların artmasına sebep oldu; diğer yandan panik ve endişe halinin artmasını ve söylentilere itibar etmenin yayılmasını tetikledi.

Suriyelilerin Türkiye'ye gelişinden bu yana, sayıları ve dağılımlarıyla ilgili resmi istatistikler kısıtlı oldu ve kamuoyuyla paylaşılmadı. Göç İdaresi Başkanlığı'nın yayınladığı istatistikler de bazı devlet kurum ve kuruluşlarına yönelikti ve bu kurumların bir kısmı zaman zaman bu istatistikleri yayınlamak için çalışmalar yaptı.

Titizlikle hazırlanmış ve sunulmuş bilgiler, zaman ve çabadan bolca tasarruf sağlayabilir ve Türkiye'deki Suriye varlığının yapısını anlamaya ve bu dosyayı

yöneten hükümet politikalarının anlaşılmasına yardımcı olabilir. Ancak bu bilgilerin kıt olması ve Göç Dairesi'yle sınırlı kalması Suriyelileri, Türkiye'deki yabancı topluluklar tarafından bile, daima itham altında bırakıyor,.

Bu rapor, açık kaynaklardaki uygun ve yayınlanmış verileri toplayarak ve daha fazla bilgi elde etmek üzere analiz ederek bu bilgilerle şu konularda yardımcı olmaya çalışmaktadır: Türkiye'deki Suriyelilerin varlık haritasını ortaya koymak, analiz sonuçlarının ışık tuttuğu yeni gerçekleri Suriyelilere ve başkalarına aktarma ve uzmanların bilgi kaynaklarına erişimini kolaylaştırıp bu bilgileri onlar nezdinde ilgili Türk taraflarla yapılan toplantı ve görüşmelerde Suriyelilerin durumunu doğru bir şekilde tartışmalarına yardımcı olacak bir referans haline getirmek.

Raporumuz "Açık kaynaklarda Suriyelilere ilişkin olarak periyodik yayınlanan verilere ek olarak hangi bilgiler elde edilebilir?" sorusunun yanıtını arıyor.

Rapor, açık kaynaklarda mevcut olan verilerin istatistiksel analizinin çıktılarına dayanan betimsel analitik yöntemini izliyor.

Bununla birlikte rapor, Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyeli sayısındaki değişimin, bu değişimin yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl şekillendiğinin ve bu değişimlerin illere göre dağılımının incelenmesinin üzerinde duruyor. Aynı zamanda, resmi kaynaklar tarafından yayınlanan, sınırdaki geçiş noktalarından "gönüllü geri dönenlerin" sayısındaki değişikliklere ilişkin incelemeye değiniyor. Suriyelilere vatandaşlık ve çalışma izni verilmesi konularındaki gelişmelere, Türk okullarındaki ve üniversitelerindeki Suriyeli öğrenci sayılarına ve bunların yıllara göre değişimlerine ışık tutuyor.

1- Geçici Koruma Kartı Sahibi Suriyelilerin Sayısındaki Değişim

Türkiye'deki Suriyeli varlığına ilişkin detaylı bilgilere ulaşmak maalesef zor. Çünkü bu veriler Türkiye Göç İdaresi ile sınırlı. Ancak Türkiye'deki kurumlardan biri, Göç İdaresi verilerine ilişkin bazı verileri yayınlamaya başladı. Suriyelilerin Türkiye'deki varlığına¹ ilişkin ek bilgiler elde etmek amacıyla bu veriler doğrulandı ve analiz edildi.

Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 2017-2021 yıllarının sonları arasındaki dönemde 320 bin kişi artarak yaklaşık 3,74 milyon Suriyeliyi buldu ve Aralık 2021'de zirveye ulaştı. Daha sonra bu sayı, 2022 ile Haziran 2023 arasındaki bir buçuk yıldan kısa bir sürede yaklaşık 400 bin kişi azalarak 3,35 milyon kişiyle en düşük seviyesine vardığı belirgin bir düşüş gösterdi (Şekil 1).

---

1 Mülteciler Derneği, 2017 yılı sonundan itibaren altı aylık periyodik raporlar yayınladı. Bu raporlarda yer alan verileri Göç İdaresi'ne iletti ve ardından 2023 yılının ikinci yarısından itibaren aylık raporlar yayınlamaya başladı. Bu veriler toplandı ve analiz edildi. Kaynak için bakınız:

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Aralık 2017](#), Mülteciler Derneği, 28/12/2017.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2018](#), Mülteciler Derneği, 21/6/2018.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Aralık 2018](#), Mülteciler Derneği, 31/12/2018.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2019](#), Mülteciler Derneği, 13/6/2019.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Aralık 2019](#), Mülteciler Derneği, 25/12/2019.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2020](#), Mülteciler Derneği, 11/6/2020.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Aralık 2020](#), Mülteciler Derneği, 31/12/2020.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2021](#), Mülteciler Derneği, 23/6/2020.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Aralık 2021](#), Mülteciler Derneği, 31/12/2021.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2022](#), Mülteciler Derneği, 23/6/2022.

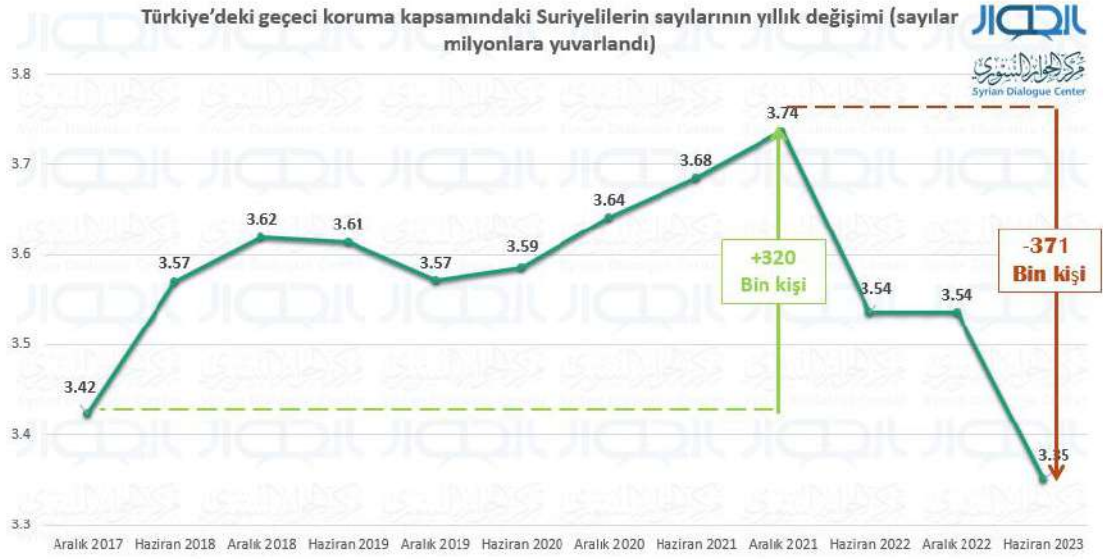
[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Aralık 2022](#), Mülteciler Derneği, 31/12/2022.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Haziran 2023](#), Mülteciler Derneği, 19/6/2023.

Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Temmuz 2023, Mülteciler Derneği, 31/12/2022.

[Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Ağustos 2023](#), Mülteciler Derneği, 19/6/2023.

Derneğin, ayrıntılı Temmuz 2023 raporunu yayınladıktan bir süre sonra raporu kaldırıp yerine kapsamlı bir rapor getirdiğini belirtmekte fayda var. Bizler silinen raporda yayınlanan ayrıntılı verileri kullandık ve bu veriler de daha sonra yayınlanan rapordaki genel verilerle yine uyuyordu. Nitekim Aralık 2022 verilerinin Haziran 2022 verileriyle tamamen aynı olduğu görülecektir.

Şekil 1: Suriyeli sayısının yıllara göre değişimi (sayıları milyonlara yuvarlandı)

Veriler, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısının, Türk hükümetinin daha önce 2019'da, kartlarını aldıkları il dışındaki illerde ikamet eden² Suriyelileri takip etmek için bir kampanya başlattığı belediye seçimlerinin ardından azaldığını gösteriyor. Ancak kampanyayı takip eden yıllarda Suriyelilerin sayısında artış görüldü. Bu, geçici koruma kartına sahip olmayan ve resmî belgeleri de olmayan Suriyelilerin durumlarını düzeltme ve bu belgeleri temin edebilecekleri illerden "kimliklerini"³ çıkarma isteklerine işaret ediyor olabilir.

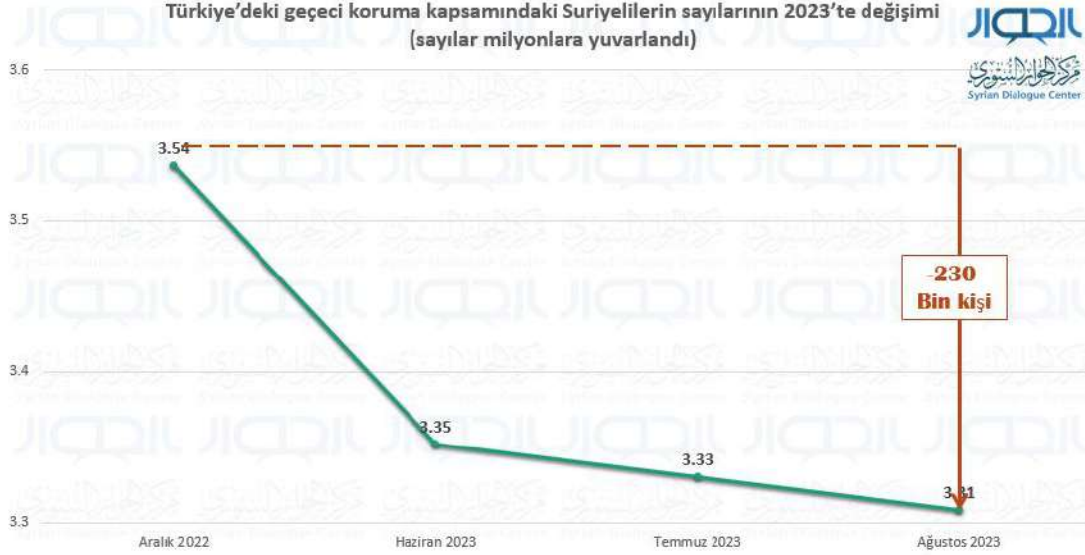
Gelgelelim daha önceki veriler, özellikle 2023'ün başından itibaren Suriyeli sayısında azalma yaşandığına işaret ediyor. Yılın ilk altı ayında Suriyelilerin sayısı 230 bin kişi azaldı. Bu da Türkiye'deki toplam Suriyeli sayısının %6'sına tekabül ediyordu. Bu dönem önemli ve etkili olaylara da sahne oldu: 6 Şubat depremi,

2 Türkiye İçişleri Bakanlığı, 2019'daki belediye seçimlerinin ardından, yasadışı göçle mücadele etmek için geniş çaplı bir güvenlik kampanyası başlattı. Bu kampanya, birçok kaynağa göre, Türkiye'de resmi şekilde ikamet eden Suriyelilere yönelik ihlalleri ve sınır dışı edilmeleri de içeriyordu.

Daha fazla bilgi için "[Türkiye: Tehlikeye Sürülen Suriyeliler](#)" isimli İnsan Hakları İzleme Komitesinin raporuna bakınız. Bu rapor, kampanya sırasında birtakım ihlallerin ve suiistimallerin yaşandığını gösteriyor.

3 "Kimlik" kelimesi, bu raporda, Türkiye'de yalnızca geçici koruma altındaki Suriyelilere verilen ve onlara yasal olarak ikamet etme, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanma ve çalışma izni çıkarma vb. yetkileri veren yasal ikamet belgesini ifade etmek için kullanılmıştır.

cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimleri, Türk hükümetinin yasadışı göçe karşı başlattığı güvenlik operasyonları vs. (Şekil 2).

Şekil 2: Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayılarının 2023'te değişimi

Rakamlar, resmi şekilde kimlik belgesine sahip ve geçici koruma altında resmi yasal bir vasfı olan Suriyelilerin sayısındaki değişiklikleri yansıtıyor. Yani bu rakamlara resmi belgesi olmayan ya da turist ikameti veya diğer ikamet kartları askıya alınan Suriyelilerin sayısı dahil değil.

“Bu kadar çok sayıda Suriyeli, yani yaklaşık 400 bin kişi 18 ayda nereye gitti?” sorusunun yanıtını verecek titiz değerlendirmeler yapmak zor. Ne durumda olduklarına dair dakik görüşler de bulunmuyor. Bu azalmanın nedeni, 2023 yılı Şubat ayındaki depremde ölen ve sayıları 5.439 olarak tahmin edilen⁴ Suriyelilerle ve/veya sınır kapılarından gönüllü olarak dönen ve 2023 yılı için açıklanan geçiş verilerine⁵ göre sayısı 24.183 olan Suriyeliler olabilir. Bu iki sayısının toplamı da Suriyeli sayısındaki toplam azalmanın yüzde 13'üne denk gelirken azalmanın⁶

4 [Deprem Nedeniyle Ölen Suriyeli Sayısının Üçüncü Kez Güncellenmesi ve İnsani Yardım Yetersizliği. Üçte biri kadın ve çocuklardan oluşan 10024 ölü.](#) Suriye İnsan Hakları Ağı yayın tarihi (SNHR) 23/08/2023

5 Sonraki bölümlerde sınır kapılarının geçen yıllardaki yayınlanan verilerinin detaylarını gözden geçireceğiz.

6 Bilhassa Türk makamlarının verdiği rakamların Suriyeliler arasında yüksek doğum oranlarına işaret eden açıklamaları ile bu dönemdeki doğum oranlarını da dikkate almak gerekiyor. Kesin rakamların bulunmamasından dolayı elimizdeki tek rakamlar 0-4 yaş arası yaş grubuna yönelik rakamlardır. Son üç aylık rakamlar aylık 6.000 çocuk artışına işaret ediyor ve dolayısıyla ilk 6 ayda beklenen doğum

büyük çoğunluğu konut kaydı sorunları nedeniyle önceki kimlik kayıtları dondurulan ve durumlarını henüz düzeltmemiş olanlardan⁷ ya da Avrupa'ya göç edenlerden veya Türkiye'den daha önce başka bir sebepten ayrılanlardan kaynaklanıyor olabilir.

2018 yılında İstanbul ve 9 sınır ili⁸ gibi bazı illerin kimlik vermeyi durdurduğunu belirtmekte fayda var. Daha sonra 2023 yılı başında ilk kez tüm illerde, kimlik kartlarının verilmesi durduruldu. Bu durum, bu karta sahip olmayanların verilerini doğrudan mevcut Türkiye illerindeki göç merkezlerine kaydetmesine artık izin vermeyen geçici koruma sistemindeki düzenleme ve değişikliklerin bir sonucuydu. Böylece teslim olmaları ve özel merkezlerde toplanıp sorunlarıyla ilgili karara varılmasını bekledikten sonra dosyalarının incelenmesi için belirlenen kamplarda kalmaları gerekti. Bunun nedeni, yeni ilticaların nedeninin artık savaştan kaçış değil, ekonomik nedenler olduğuna inanan düşüncelerden kaynaklanıyor.⁹

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, sayıları değişse de geçtiğimiz yıllarda yaş gruplarına göre genel olarak sabit oranlarda dağılım gösterdi. Toplam Suriyeli sayısının yaklaşık yüzde 48'ini çocuklar oluşturdu. Çalışma çağındaki yetişkinler (19-60 yaş arası) segmenti de %48-49 arasında değişen benzer bir oranı bulurken, 60 yaş üstü yaşlıların oranı da yaklaşık %3-4 arasında bir seyir izledi (Şekil 3).

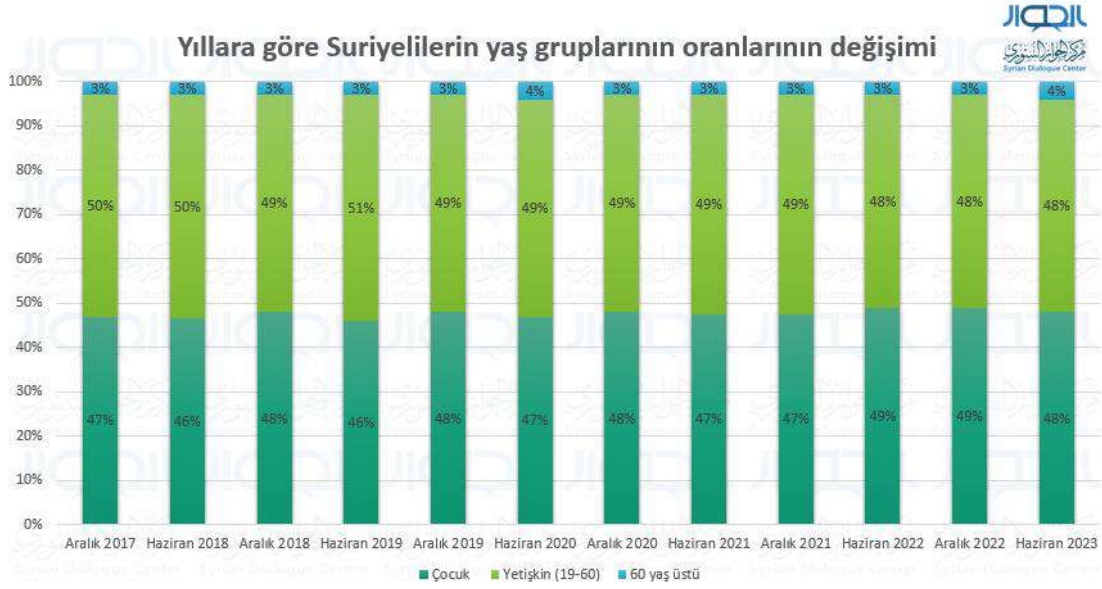
sayısı yaklaşık 36.000 doğum oluyor. Bu da depremden kaynaklanan ölümler ve sınır kapılarından gönüllü olarak geri dönenlerin sayısındaki azalmaya eşdeğer.

⁷ [İstanbul Göçmenlik Bürosu, Suriye TV'ye kimlik kayıtlarının dondurulmasının sonuçlarını ve bunların etkinleştirilmesine ilişkin prosedürleri açıklıyor](#), Suriye TV, Yayın tarihi: 24/03/2022.

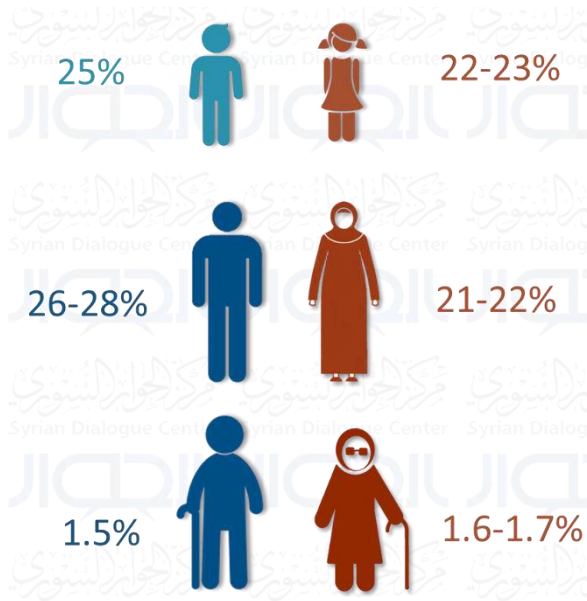
⁸ [Türkiye, Suriyeli sığınmacıların kaydını durdurdu](#) İnsan Hakları İzleme Komitesi, 16/07/2018

⁹ [Süleyman Soylu: Şam civarından gelenlere geçici koruma vermeyeceğiz](#), Gazeteduvar, 18/02/2022

Şekil 3: Yıllara göre Suriyelilerin yaş gruplarının oranlarının değişimi

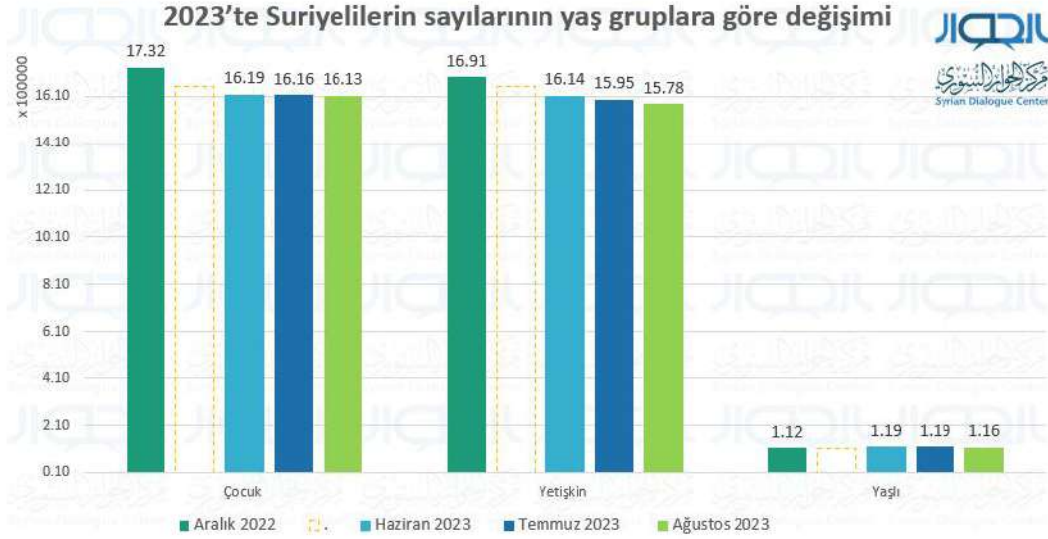

Şekil 4: Suriyelilerin yaş ve cinsiyetine göre yaş gruplarının oranının değişimi

Bu segmentlerin cinsiyete göre dağılımı göz önüne alındığında, sonuçlar erkek çocuk oranının geçmiş yıllarda sabit kaldığını ve Türkiye'deki toplam Suriyeli sayısının %25'ini oluşturduğunu gösteriyor. Kız çocukların oranı ise toplam sayının %22-23'ü arasında değişiyor. Cinsiyete göre yetişkin segmentinde ise yetişkin erkeklerin oranının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülüyor. Yetişkin erkeklerin oranı Türkiye'deki

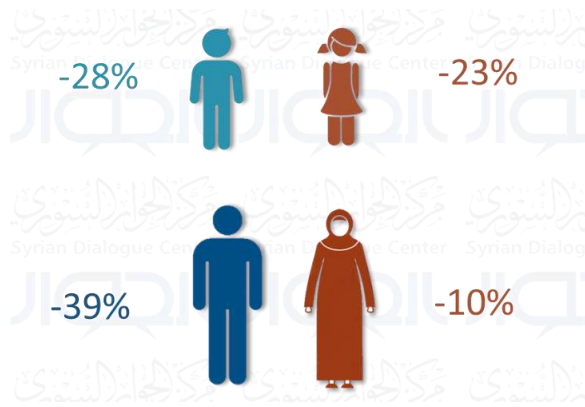
toplam Suriyelilerin yüzdesi içinde %26-28 arasında değişmekte. Kadınların yüzdesi ise %21-22 arasında gidip geliyor. Yaşlı erkeklerin yüzdesi yaşlı kadınlara göre biraz daha düşük görünüyor, yaşlı erkeklerin yüzdesi yüzde 1,5 iken, yaşlı kadınların yüzdesi ise yüzde 1,6-1,7 arasında (Şekil 4).

Veriler yaş faktörüne göre detaylı olarak incelendiğinde rakamlar, son üç ayda gerçekleşen 21 bin 634 kişilik düşüşün boyutunun gerçek bir düşüş olmadığını gösteriyor. Rakamlar, bu dönemde çocuk ve yetişkin segmentindeki azalmanın 23.064 kişi olduğunu, yaşlı sayısının ise 1.982 kişi artarak toplam sayıyı etkilediğini gösteriyor (Şekil 5).

Şekil 5: 2023'te Suriyelilerin sayılarının yaş gruplarına göre değişimi

Rakamlar, Suriyelilerin sayısındaki azalmanın yüzdesinin cinsiyete göre genel olarak erkeklerde yüzde 68, kadınlarda ise yüzde 32 oranıyla dağılım gösterdiğini ortaya koyuyor. Bu da göç veya "gönüllü" geri dönüş nedeniyle, geçimini sağlayan kişileri kaybeden ailelerin sayısının arttığı anlamına taşıyor. Bu azalma, 19 yaş altı çocuk segmenti ile 19-59 yaş arası yetişkin segmenti arasında eşit oranda dağılmış olup ilkinde %51 ikincisinde ise %49 oranında bir düşüş yaşamış. Yaşlı segmentinin (60 yaş üstü) hacmi ise yılbaşına göre arttı. Bu segmentin cinsiyet açısından özelliklerine bakıldığında, çocuk segmentinde Suriyeli sayısındaki azalmanın erkeklerde %28, kadınlarda ise %23 olduğu dikkatleri çekiyor. Yetişkin segmentinde ise bu oran erkeklerde yüzde 39, kadınlarda ise yüzde 10. Yani dört yetişkin erkek azalırken bir yetişkin kadın azalma göstermiştir (Şekil 6).

Şekil 6: Temmuz 2023 sonuna kadar yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre kayıtları geçici koruma sisteminden kaldırılan kategoriler

Yetişkin erkek oranında 2022'nin başında gözlemlenmeye başlayan düşüş, Avrupa'ya yapılan yasadışı göç oranlarının artmasından veya çoğunlukla erkekleri hedef alan sınır dışı etmelerdeki artıştan kaynaklanıyor olabilir. Bu azalmanın gönüllü geri dönüş isteğinden kaynaklandığını düşünmek zor. Zira gönüllü geri dönüşün tüm aileyi

kapsadığı düşünüldüğünde kadın ve çocuklarda böyle bir durum yani azalma gözlemlenmemiştir.

Avrupa'ya ulaşmaya çalışan refakatsiz reşit olmayan çocukların oranının yüksek olduğunu belirtmekte de fayda var. Son dönemde bazı ailelerin, çocuklarını aileleriyle buluşturmak için bazı tanıdıklarıyla gönderdiği yönünde hizmet gruplarına çok sayıda soru yöneltildi.

2-Suriye Tarafındaki Geçiş Noktaları Verilerine Göre “Kara Yoluyla Geri Dönerlerin¹⁰” Sayısı

Geçici koruma kartına sahip Suriyelilerin hareketlerinin haritasını ve boyutlarını anlamak için, Suriye tarafındaki sınır geçişlerinin resmi sayfalarının yıllardır periyodik olarak yayınladığı ve bu geçiş noktalarındaki giriş çıkış hareketlerini bize sağlayacak “gönüllü geri dönüş” verilerini incelemek gerekir. Verilerde aylık veya yıllık bazda “gönüllü geri dönerlerin” sayısı veriliyor. Bu geçiş noktalarının resmi kaynaklar tarafından yayınlanan verileri toplandı ve sayıları istatistiksel olarak analiz edildi.¹¹

Gönüllü geri dönerler başlığı altında yayımlandığı belirtilen rakamların, hükümetin bu tür ihlallerin meydana geldiğini inkâr ettiği bir dönemde¹², gerçek gönüllü geri dönüşleri ve sahipleri, "gönüllü geri dönüş" belgelerini imzalamaya zorlanan zorla sınır dışı edilme vakalarının ikisini içerdiğini belirtmekte fayda var.¹³ Ancak eldeki verilere göre iki dönüş türünü birbirinden ayırmak veya her birinin boyutunu belirlemek zor.

Sınır geçişlerinin verileri 2019 yılının, kara geçiş noktalarından yapılan en fazla dönüş sayısına tanıklık ettiğini gösteriyor. Bu, Türk hükümetinin belediye seçimleri sonrasında başlattığı daha önceki güvenlik kampanyasıyla aynı zamana denk geliyor¹⁴. Geri dönerlerin toplam sayısı 2020-2021 yıllarında belirgin bir şekilde azaldı ve bu sayı 2022'de yeniden yükseldi. 2023 yılına ait ilk yedi aydaki

---

10 Geçiş noktaları sitelerinde belirtilen sayılar için kara yoluyla "geri dönerler" terimini kullanacağız ve bunlar "gönüllü geri dönüş" adı altında kaydediliyor. Ancak burada tamamen gönüllü olarak geri dönerlerin sayısı ile gönüllü geri dönüş evraklarını imzalamaya zorlananların sayısı arasında ayırım yapmak zor. Nitekim bu kısımda bundan bahsedilecek.

11 Geçiş noktalarının resmi kaynaklarındaki yayınlanan verileri izlenenler şunlar: [Bab el-Hava](#), [Bab el Salam](#), [Cerablus](#), [Tel Abyad](#)

12 Bir Türkiye gazetesinin yayınladığı haberde, geri gönderme merkezlerinde yaşanan bazı ihlaller anlatılıyor ve bazı insan hakları savunucularına göre, Suriyelileri belge imzalamaya ve video çekmeye zorlayan süreçler yaşanıyor.

[RÖPORTAJ](#) | "Her gün 500 Suriyeli sınır dışı ediliyor, yüzde 80'inin geçici koruma kimliği var, iktidar yerel seçimler için propaganda yapıyor", serbestiyet. 24/7/2023.

13 Türkiye İçişleri Bakanı Ali Yerli Kaya, El Cezire'ye verdiği röportajda zorla sınır dışı edilmenin varlığını yalanlayarak şunları söyledi: Bu haberi yayınlayarak Türkiye aleyhinde olumsuz izlenim uyandırmak isteyen medya kuruluşları var. Bakınız:

[وزير داخلية تركيا يتحدث للجزيرة حول الهجرة وكراهية الأجانب وترحيل السوريين](#)، موقع الجزيرة، تاريخ النشر 2023/08/25.

14 "[Türkiye: Tehlikeye Sürülen Suriyeliler](#)" raporu, İnsan Hakları İzleme Komitesi, a.g.e

rakamlar, kara yoluyla geri dönenlerin oranlarının, yıl sonunda geçen yıla yaklaşık olarak aynı seviyelere ulaşacağını gösteriyor (Şekil 7).

Şekil 7: 2019-2023 süresinde sınır kapılarından dönen mültecilerin yıllık istatistikleri

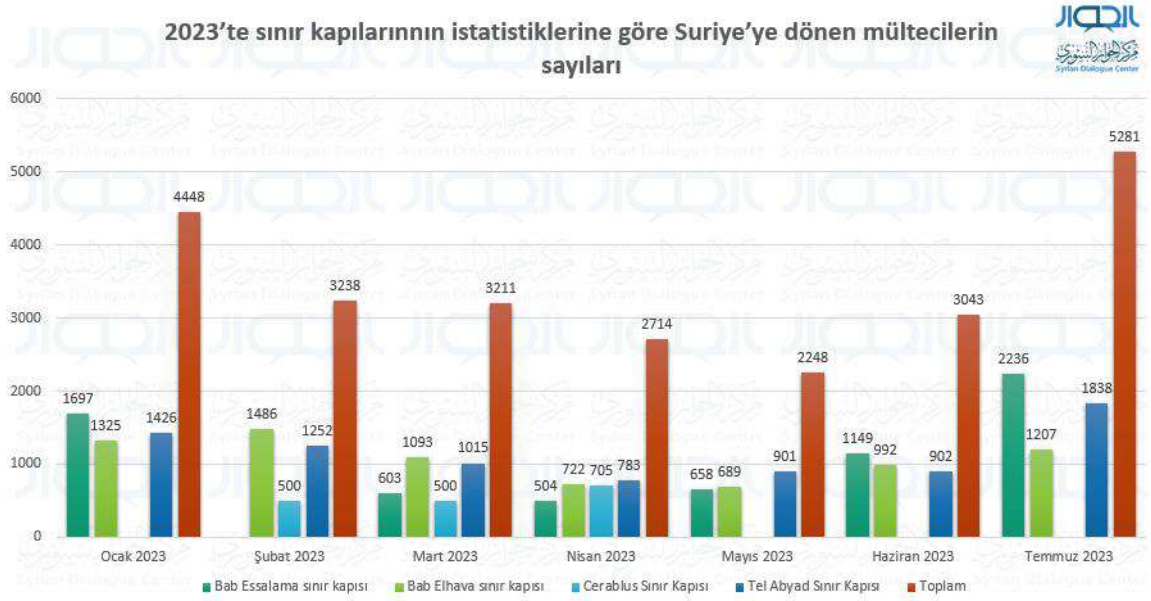
Kara geçiş noktalarından geri dönenlerin ortalama sayısına baktığımızda, bu sayının günlük 72-243 kişi arasında gidip geldiğini görüyoruz (Şekil 8). Bu sayıların resmi "kimlik" belgesi sahiplerini de kapsamı gerektiği dikkate alınmalıdır. Bunların resmi kaydı olmayan sınır dışı edilmişlerin sayısı olup olmadığı hakkında bir netlik yok.

Şekil 8: 2019-2023 süresinde sınır kapılarından dönen mültecilerin sayısının günlük ortalaması

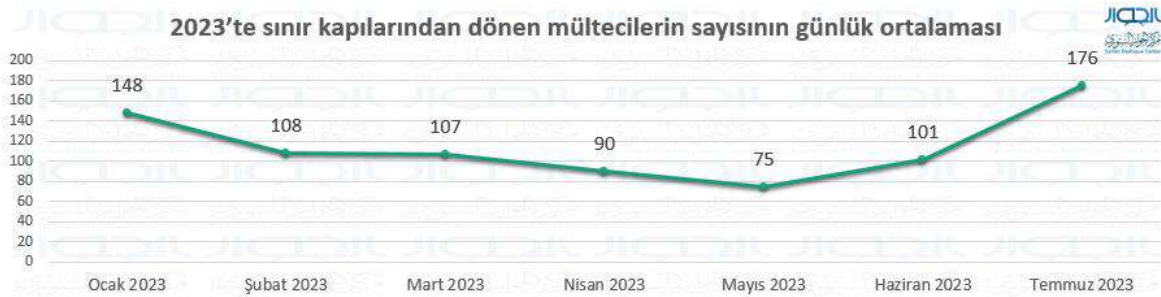
2023 yılında Suriyelilerin hareket durumuna baktığımızda, yılın başında kara yoluyla geri dönenlerin sayısının yüksek olduğunu görüyoruz. Daha sonra takip eden dört ayda (deprem meydana geldikten sonra) bu sayı periyodik olarak düşüş göstermiş. Ondan sonra, parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından

bu sayı haziran ve temmuz aylarında yeniden önemli ölçüde bir yükseliş gösteriyor. Bu durum, Türk hükümetinin yabancı varlığını ve yasa dışı bulunmaları kontrol altına almak amacıyla başlattığı güvenlik kampanyasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Bu geri dönüşün gönüllü mü yoksa baskı altında mı gerçekleştiğini doğrulamak da zor (Şekil 9).

Şekil 9: 2023'te sınır kapılarının istatistiklerine göre Suriye'ye dönen mültecilerin sayıları

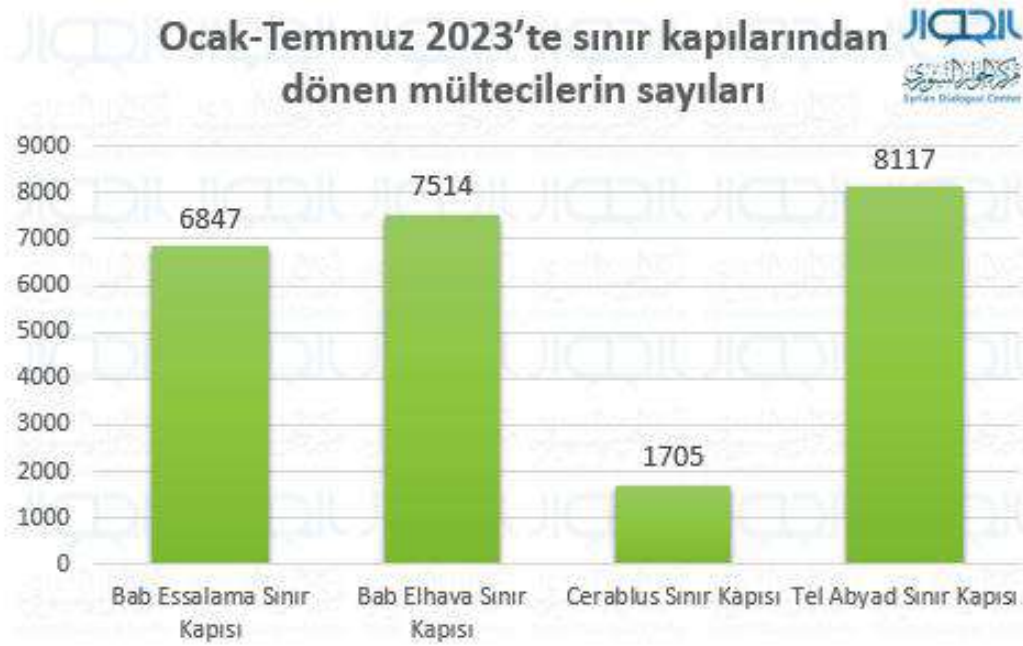
Bu yıl kara yoluyla geri dönenlerin günlük ortalama sayısına baktığımızda bunun 75-176 kişi arasında değiştiğini görüyoruz. Son iki aya ait veriler ise mayıs ayında kaydedilen rakamların iki katından fazlasına ulaşan net bir artış olduğunu gösteriyor (Şekil 10).

Şekil 10: 2023'te sınır kapılarından dönen mültecilerin sayısının günlük ortalaması

Bu yılki "gönüllü geri dönüş" süreçlerinin önceki yıllarda açıklanan aksine dört geçiş noktasından gerçekleştiği kaydedildi. Dönerler, Bab el-Hava geçiş kapısına

ya da Bab el Salam geçiş noktasına yönlendirildi. En fazla sayıda “gönüllü geri dönenin” de Barış Pınarı bölgesi olan Tel Abyad ve Resulayn’daki Tel Abyad geçiş noktasından (Şekil 11) içeriye alındığı göze çarpıyor. Burası nüfusu 250.000’i geçmeyen ve hizmetlerden yoksun, neredeyse boş bir bölge. Bu da geri dönenlerin çoğunun geri dönmeye zorlandığı ve kalıp-gitme arasında bir seçim özgürlüğüne sahip bırakılmaksızın zorla sınır dışı edildiği hipotezini destekleyebilmektedir¹⁵.

Şekil 11: Ocak-Temmuz 2023'te sınır kapılarından dönen mültecilerin sayıları

Türk yetkililerin açıkladığı “gönüllü dönüş” rakamlarına bakıldığında, açıklanan rakamlar arasında büyük farkların ve tutarsızlıkların olduğu dikkat çekiyor. Örneğin, Millî Savunma Bakanlığı, 2021 ve 2023 yıllarında iki farklı açıklamada bir milyondan fazla “gönüllü geri dönüş” kaydedildiğini duyururken¹⁶, Cumhurbaşkanı Erdoğan Temmuz 2023'te gönüllü geri dönüş sayısının 600 bin

15 Suriyeli Mültecilerin Türkiye'den Sınır Dışı Edilmesi: Kovulma ve Acının Tanıklıkları

ترحيل اللاجئين السوريين من تركيا: شهادات عن الطرد والمعاناة، العربي الجديد، تاريخ النشر 2023/8/3

Tel Abyad Sınır Kapısından Aralarında Kadınların da Bulunduğu 115 Suriyelinin Gönderilmesi

ترحيل 115 سورياً بينهم نساء من معبر تل أبيب، موقع نورث برس، تاريخ النشر 2023/8/2.

Günlük 100 Kişinin Sınır Dışı Edilmesi... Türkiye Suriyelilere Karşı Yeni Bir Politika mı Gündüyor?

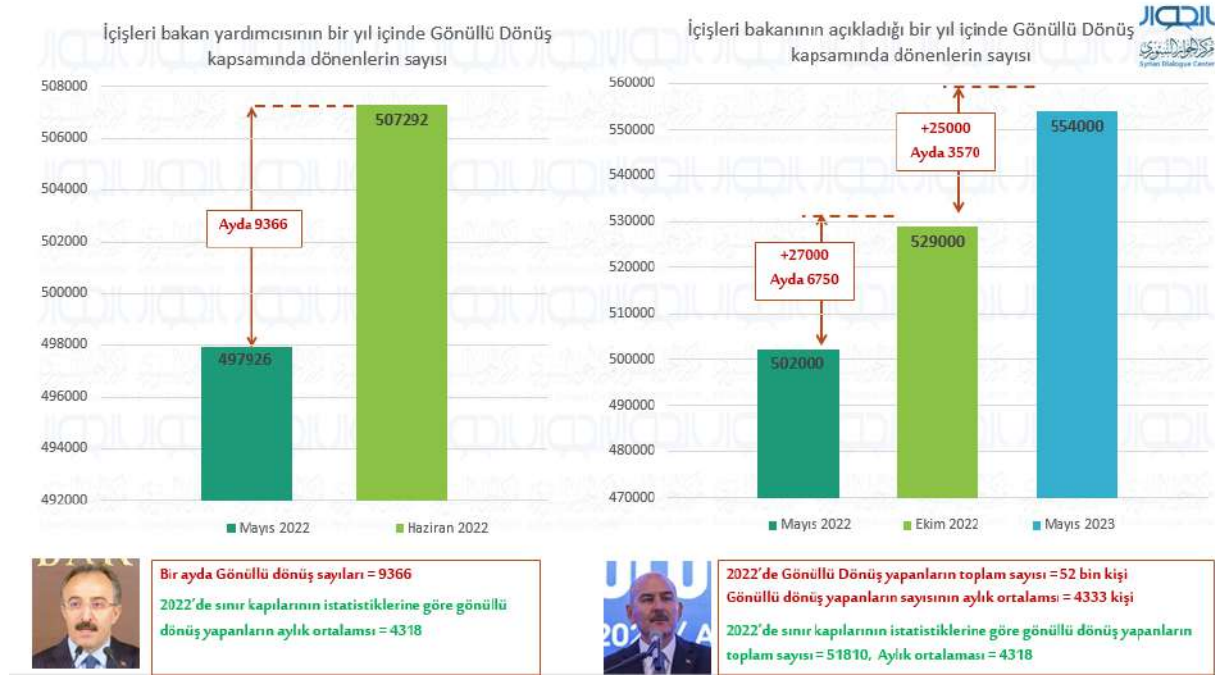
ترحيل 100 شخص يومياً.. هل بدأت تركيا سياسة جديدة تجاه السوريين؟، تلفزيون سوريا، تاريخ النشر 2023/7/15.

16 MSB duyurdu! 1 milyondan fazla Suriyeli ülkesine döndü, Post, 06.07.2023

Hulusi Akar: 1 milyondan fazla Suriyeli evine döndü, Sozcu, 21/5/2021

kişiyi aştığını belirtmişti¹⁷. İçişleri Bakanlığı'nın verdiği rakamlar da yetkililerin açıklamalarına göre çelişkili. İçişleri Bakan Yardımcısı yaptığı iki açıklamada, Mayıs 2022'de "gönüllü geri dönenlerin" sayısının yaklaşık 497.926 kişi olduğunu¹⁸ ve takip eden ayda artış göstererek bir ayda 9366 kişi farkla 507.292 kişiye ulaştığını¹⁹ belirtti. Bu da geçiş noktaları verilerine göre o yıl geri dönenlerin aylık ortalama sayısının iki katıydı.

Eski İçişleri Bakanı'nın Mayıs 2022'deki açıklamaları ise "gönüllü geri dönenlerin" sayısının 502.000 kişiye ulaştığına işaret ediyor²⁰. Bu sayı, İçişleri Bakan Yardımcısı'nın yakın zamanda yaptığı iki açıklamayla örtüşmüyor. İçişleri Bakanı da yaklaşık 5 ay sonra sayının 27 bin farkla 529.000 kişiye ulaştığını açıkladı²¹. Bu sayı da aylık 6.750 kişiyle geçiş noktaları verilerinde kaydedilen sayının yarısını oluşturuyor ve ardından Mayıs 2023'te sayının yedi ay içinde 25.000 daha artarak 554.000 kişiye ulaştığını duyurdu²². (Şekil 12).

Şekil 12: Türk yetkililerin Gönüllü Dönüş kapsamında dönenlerin sayısına dair açıklamaları

17 [Sığınmacıların geri dönüşleri | Erdoğan: Terör saldırıları sürdükçe geri dönüşler vakit alacaktır](#), Ntv, 27/7/2023

18 [İçişleri Bakan Yardımcısı tek tek açıkladı! Rakam rakam Türkiye'nin sığınmacıları](#), Hürriyet, 8/5/2022

19 [İçişleri Bakan Yardımcısı Çataklı: 507 bin Suriyeli geri döndü](#), Habertürk, 20/6/2023

20 [Son dakika haberi Bakan Soylu açıkladı! Kaç Suriyeli ülkesine döndü?](#) Habertürk, 20/05/2022

21 [İçişleri Bakanı Soylu: Şu ana kadar 529 bin Suriyeli kardeşimiz geri döndü](#), Anadolu Ajansı, 20/10/2022

22 [Bakan Soylu: Türkiye'de şu anda 3 milyon 381 bin Suriyeli var](#), Hürriyet, 25/5/2023

Önceki rakamlara bakıldığında ve geçiş noktalarında kaydedilen verilerle karşılaştırıldığında, Suriye tarafındaki sınır geçişlerine ilişkin veriler, İçişleri Bakanı'nın açıklamalarına daha yakın görünüyor. Dolayısıyla geçiş noktalarının rakamları makul bir güvenilirliğe sahip olarak addedilebilir.

3- Türkiye İllerine Göre Suriyelilerin Dağılımı

Suriyelilerin Türkiye'deki illere dağılımı büyük bir yankı yaptı ve bu, Türk hükümetinin karşılaştığı zorluklardan birisi oldu. Başlangıçta Suriyeliler ikamet edecekleri ili seçme konusunda özgür bırakıldı, bu da onların sınır illerde ve İstanbul gibi bazı büyük illerde yoğunlaşmasına yol açtı. Türk hükümeti 2018'in sonlarında bu illerde Suriyelilerin yeniden dağıtımını -bazı illerin tamamen veya kısmen kapatılması, buralarda geçici koruma kartlarının verilmesinin engellenmesi, başka illerde ise bu kartların verilmesinde kolaylık sağlayarak kontrol altına almaya çalıştı.

Mülteci Derneği internet sitesinde yayınlanan verilerin analizinin sonuçları, Türkiye'de üç bölgenin öne çıktığını (Şekil 13) göstermektedir:

1- Suriyelilerin çoğunluğunun yoğunlaştığı iller (Suriyelilerin %80'i). Bunlar 81 ilin 11 tanesini²³ oluşturuyor.

2- Suriyelilerin yaklaşık yüzde 16'sının yaşadığı iller: Bunlar 19 ili oluşturuyor²⁴ ve bu iller 10 bin ile 100 bin arasında Suriyeliyi içinde barındırıyor.

3- Her biri 10.000'den az sayıda Suriyeli içeren iller: Buralar birçok ilin, Suriyelileri içinde kayıt altına almayı durdurmasının ardından, 2022 yılı ortasından 2023 yılı başına kadarki olan dönemde kimlik kaydına kolaylık sağlayan illeri teşkil ediyor ve bunlar da 48 yeni ili içeriyor²⁵. Böylece Suriyelilere ilişkin veri içeren il sayısı 78'e çıkıyor.

---

23 Bu iller: İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Konya, Kahramanmaraş ve Kilis

24 Bu iller: Ankara, Mardin, Kayseri, Osmaniye, Malatya, Diyarbakır, Adıyaman, Sakarya, Denizli, Manisa, Nevşehir, Batman, Şırnak, Elâzığ, Tekirdağ, Afyonkarahisar, Muğla, Bodrum ve Kocaeli

25 Bu iller: Samsun, Aydın, Isparta, Eskişehir, Niğde, Yozgat, Antalya, Balıkesir, Çanakkale, Siirt, Bolu, Aksaray, Yalova, Sivas, Trabzon, Çorum, Uşak, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Van, Kütahya, Muş ve Karabük, Düzce, Amasya, Bingöl, Rize, Ağrı, Tokat, Ordu, Bitlis, Erzurum, Çankırı, Zonguldak, Bilecik, Edirne, Bartın, Giresun, Sinop, Kars, Erzincan, Gümüşhane, Ardahan, Iğdır, Artvin, Bayburt, Tunceli ve Hakkâri.

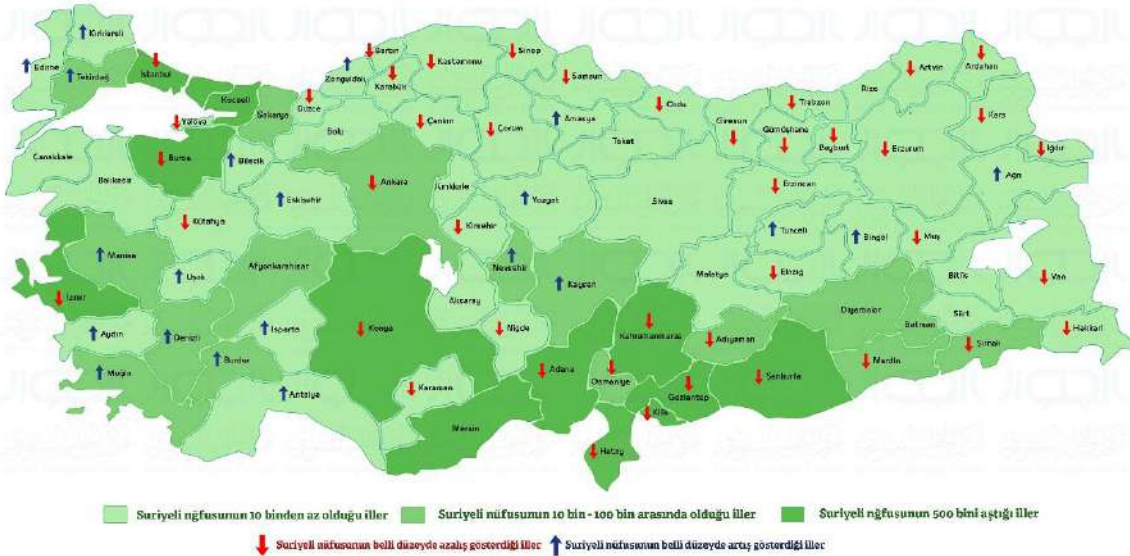
Suriyelilerin Türkiye illerine dağıtılması – 2023 verileri

Şekil 13: Suriyelilerin Türkiye illerine dağıtılması – 2023 verileri

2023 yılının ilk altı ayında, özellikle şubat ayındaki deprem ve akabinde Türk hükümetinin yasadışı göçmenlere yönelik başlattığı güvenlik kampanyasından sonra bu illerdeki Suriyelilerin sayısında belirgin değişiklikler yaşandı. Bazı illerde Suriyeli sayısında belirgin bir düşüş görülürken, başka illerde hafif bir artış göze çarpıyor (Şekil 14).

2023 yılının ilk yarısında Türkiye illeri içindeki Suriyeli sayısının değişim haritası

Şekil 14: 2023 yılının ilk yarısında Türkiye illeri içindeki Suriyeli sayısının değişim haritası

Bu illerdeki Suriyeli sayısında meydana gelen değişimlere ayrıntılı olarak baktığımızda, Suriyeli sayısının en çok azaldığı illerin sınır illeri olduğunu görüyoruz. Hatay ilk sırada yer alırken, onu Şanlıurfa, Gaziantep ve Kilis takip ediyor, ardından İstanbul ve Adana geliyor (Şekil 15). Bu illerin ekseriyeti, çok sayıda Suriyelinin yoğun şekilde bulunduğu yerler arasında. Sayılardaki bu azalma deprem sonucu yaşanan ölümlerden, “gönüllü geri dönüş” sürecinden, uzun süredir kimlik belgelerine sahip olmama sonucu gönderilmekten, bazı kişilerin kayıtlı buldukları illerin dışındaki illerde bulunmalarından ya da resmi veya kaçak biçimde Türkiye dışına çıkmış olanlardan kaynaklanıyor olabilir.

Şekil 15: 2023'ün ilk yarısında Suriyeli sayısının düştüğü iller

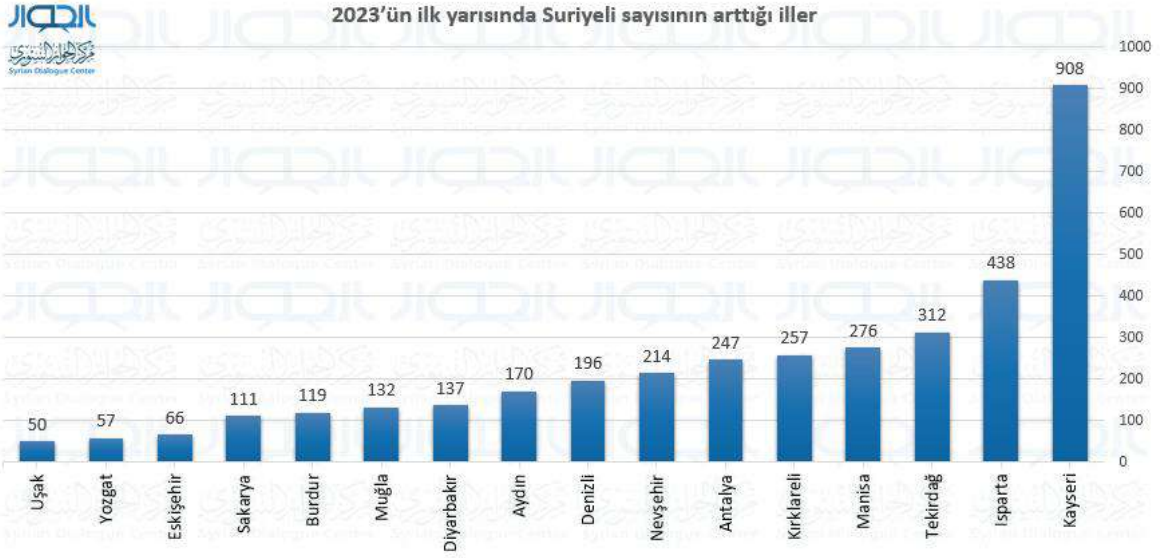
Bu illerdeki azalma oranları en yüksek olmasına rağmen azalmanın boyutu, içindeki Suriyelilerin yüzdesini önemli ölçüde etkilemiş değil. Örneğin: Suriyelilerin yüzdesi (Şekil 16) Hatay'da yüzde 12, Şanlıurfa'da yüzde 10, Kilis'te yüzde 14, Kahramanmaraş'ta yüzde 6,7; Ankara'da yüzde 6,3 azaldı. Bunun nedeni orada yaşayan Suriyeli sayısının fazla olmasından ileri geliyor. Hakkâri, Şırnak, Bayburt ve bunlar gibi 2022 ortalarında kimlik kartı veren bazı illerde Suriyeli sayısında gözle görülür şekilde düşüş yaşandı. Bu durum, bu bölgelerde yaşayan Suriyelilerin yalnızca uygun iş imkânı bulamamaları, bu nedenle geri dönmeyi veya Türkiye'den ayrılmayı tercih etmeleri ya da başka illere taşınıp

orada yakalanmaları ve resmiyete aykırı hareket etmeleri sebebiyle kayıtlarının iptal edilmesiyle açıklanabilir.

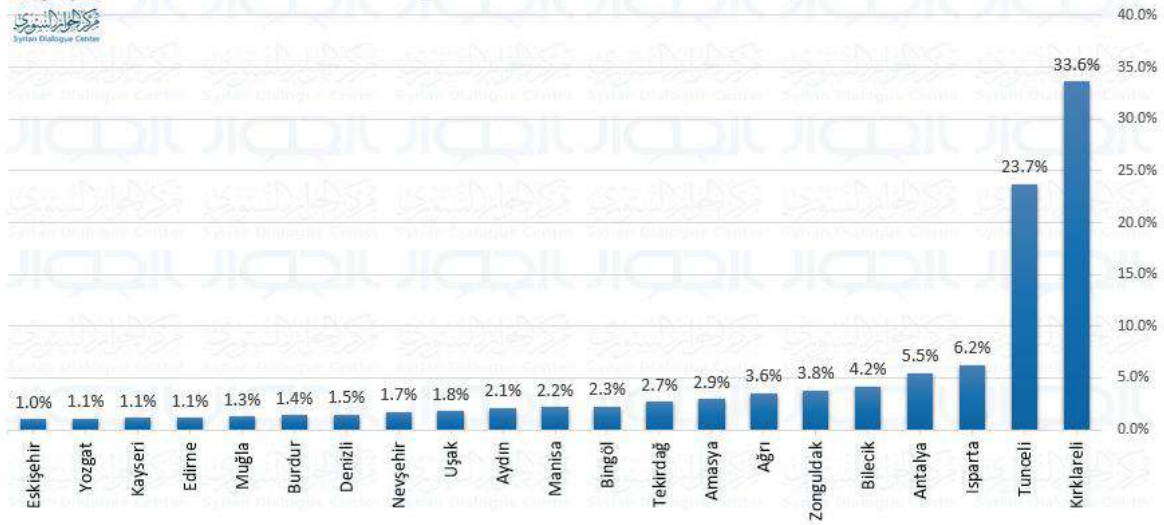
Şekil 16: 2023'ün ilk yarısında Suriyeli nüfus oranının düştüğü iller

Aynı zamanda bazı illerdeki Suriyeli sayısında önemsiz sayılabilecek bir artış, en iyi ihtimalle bin kişiye ulaşmayan bir artış yaşandı ve bu artış Kayseri, Isparta ve Tekirdağ'da (Şekil 17) gözlemlendi. 2023 yılı başından itibaren yeni geçici koruma kartı verilmesinin askıya alındığı göz önüne alındığında, bu artışın nedeninin yeni doğumlar, başka illerde kaydı bulunan bazı aile üyelerinin bir araya gelmesi veya kaydın iş izni ya da üniversite kaydı gibi sebeplerle taşınması benzeri nedenlerle açıklanması mümkün. Kimlik kaydının başka bir yere taşınmasına izin verilen durumlar yalnızca bunlardır.

Şekil 17: 2023'ün ilk yarısında Suriyeli sayısının arttığı iller

Bu artışların çok yüksek miktarda olmadığını ve Suriyelilerin sayısını veya yüzdesini önemli ölçüde etkilemediği, 2023'ten sonra kimlik veren illerde yoğunlaştığı ve en iyi halde %34'ü aşmadığı kaydedildi. Kırklareli ve Tunceli illerinde olduğu gibi. Artışın ardından Suriyelilerin sayısı ilkinde 1.706 kişiye, ikincisinde ise 39 kişiye ulaştı; bu durum ailenin bir araya gelmesi veya kaydın bir yerden başka bir yere taşınması konusunda bu illerin sağladığı göreceli kolaylıklardan kaynaklanıyor olabilir (Şekil 18). Bu artışın sürekli bir eğilime sahip olduğu da söylenemez. Bu illerin rakamlarına baktığımızda rakamların her ay küçük farklılıklarla yukarı aşağı dalgalandığını ancak yine de yılın başındaki rakamlara göre bir artış teşkil ettiğini görüyoruz.

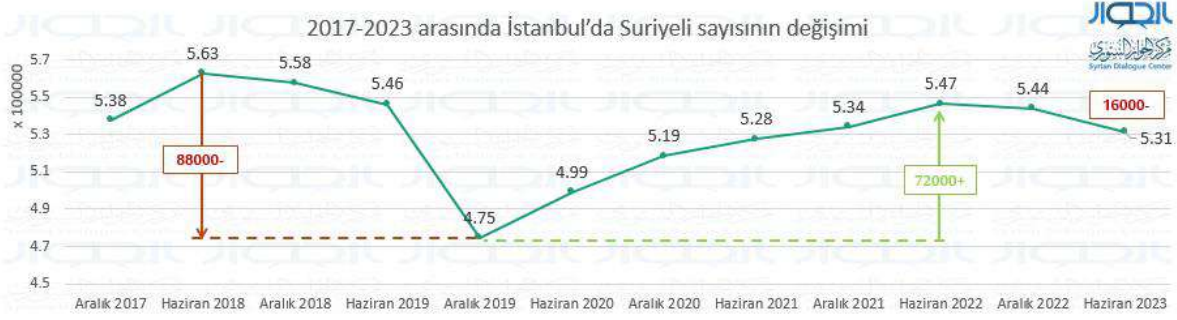
Şekil 18: 2023'ün ilk yarısında Suriyeli nüfus oranının arttığı iller

Geçtiğimiz yıllara göre illerdeki değişimlere²⁶ bakıldığında, en fazla Suriyeli barındıran iller sıralamasında ilk sırada yer alan İstanbul ili, kayıtlı Suriyeli sayısında düzenli olarak belirgin değişikliklere sahne oldu. Zirve sayıya 2018 ortasında yaklaşık 563 bin kişiyle ulaştı. Daha sonra sayılar keskin bir düşüş gösterdi ve 2019 sonlarında resmi kaydı olmayanlara karşı yürütülen güvenlik kampanyası sırasında 88 bin kişi (%-16) azaldı. Sonraki yıllarda ise 2022 yılı sonunda 72 bin kişilik (+%15) bir artışla tekrar yükseldi bu sayı. Bu artış, yıllar önce çocukları İstanbul'daki okullarda okuyanlara kayıtlarını buldukları illerden İstanbul'a taşıma için kolaylık sağlanmasının²⁷ ya da orada çalışma izni elde edenlerle İstanbul'daki üniversitelerden birine kaydını yaptırmış olanlara kayıtlarını taşımaları için tanınan bazı kolaylıkların bir sonucu olarak açıklanabilir.²⁸ Daha sonra bu yıl yaklaşık 16 bin kişiye denk düşen (-%3) oranında bir azalma gösterdi (Şekil 19).

26 Bu bölümde en fazla Suriyeliyi içinde bulunduran on ildeki değişiklikleri ve Altındağ Olayları olarak bilinen sorunları yaşayan Ankara'yı incelemeye odaklanacağız.

27 [Suriyeli ailelere ait kayıtların İstanbul'a taşınmasına yönelik girişim](#), Türkiye Bi-İarabi, Yayın tarihi: 16/8/2019

28 [Türkiye'deki Suriyeliler için... Kimlik kaydını bu yolla herhangi bir ilden İstanbul'a taşıyabilirsin](#), Rozana Radyo, 30/10/2019

Şekil 19: 2017-2023 arasında İstanbul'da Suriyeli sayısının değişimi

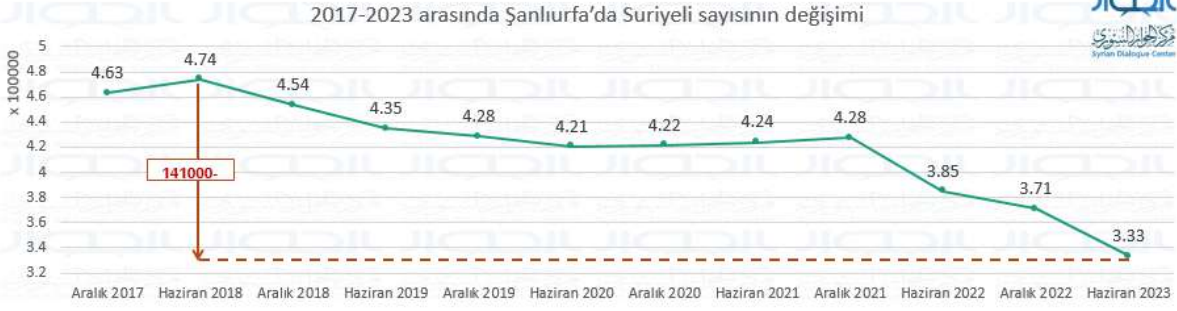
En fazla Suriyelinin bulunduğu il sıralamasında ikinci sırada yer alan ve depremden etkilenen Gaziantep'te ise sayı değişimlerinin daha homojen olduğu görülüyor. Buradaki Suriyeli sayısı 2022 yılı ortasında, 2017 yılı sonundaki Suriyeli sayısının yüzde 33'ünü teşkil eden 114 bin kişiyle artarak zirveye ulaştı ancak bu sayılar yine son altı aydaki toplam nüfusun yüzde 5'ine tekabül eden 21 bin kişilik bir azalma kaydetti (Şekil 20).

Şekil 20: 2017-2023 arasında Gaziantep'te Suriyeli sayısının değişimi

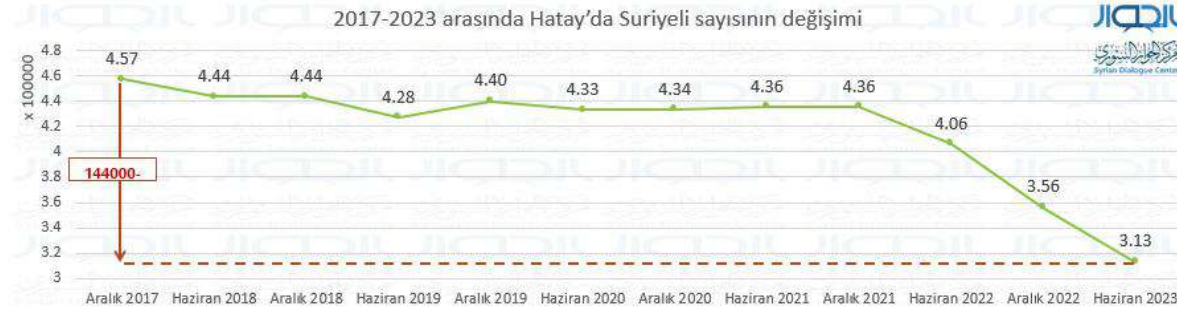
En fazla mülteci sayısı açısından üçüncü sırada yer alan ve Arap kökenli Türk vatandaşlarının da bulunduğu Şanlıurfa ilinde ise sonuçlar, buradaki Suriyeli sayısının homojen bir düşüş eğilimine girdiğini gösteriyor. Bu ildeki kayıtlı Suriyeli sayısı 141 bin kişi azaldı. Bu da 2018 yılının ortasında burada bulunan Suriyelilerin toplam nüfusunun %30'unu oluşturmakta (Şekil 21).

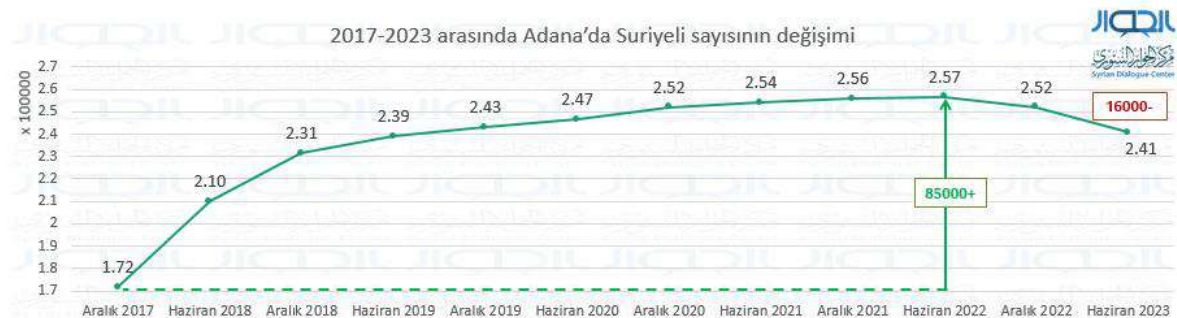
Şekil 21: 2017-2023 arasında Şanlıurfa'da Suriyeli sayısının değişimi

En fazla mülteci sayısı bakımından dördüncü sırada yer alan Hatay ilinde ise sonuçlar, Şanlıurfa'da olduğu gibi buradaki Suriyeli sayısının homojen bir düşüş eğilimine girdiğini gösteriyor. Bu ildeki kayıtlı Suriyelilerin sayısı 144 bin kişilik bir azalma kaydetti. Bu sayı 2017 yılı sonu itibarıyla buradaki Suriyelilerin toplam nüfusunun %32'sini oluşturmaktaydı (Şekil 22).

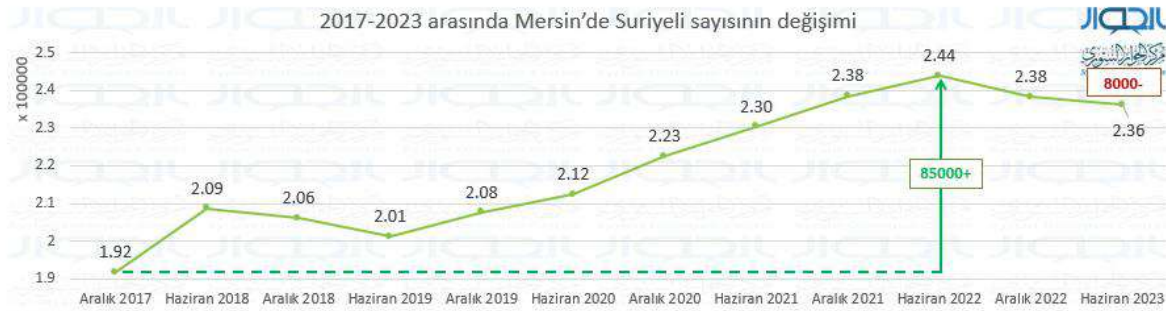
Şekil 22: 2017-2023 arasında Hatay'da Suriyeli sayısının değişimi

En çok mülteci sayısı sıralamasında beşinci sırada yer alan Adana ilinde ise sonuçlar, Suriyeli sayısının burada da Gaziantep'te olduğu gibi homojen bir eğilim göstererek artışa geçtiğini gösteriyor. 2022 yılının ortalarında Suriyelilerin sayısı en yüksek seviyesine ulaşarak 257 bin kişiye yaklaştı ve bu sayı buradaki Suriyelilerin 2017 sonundaki sayısına göre 85 bin artışa denk geliyor (Şekil 23).

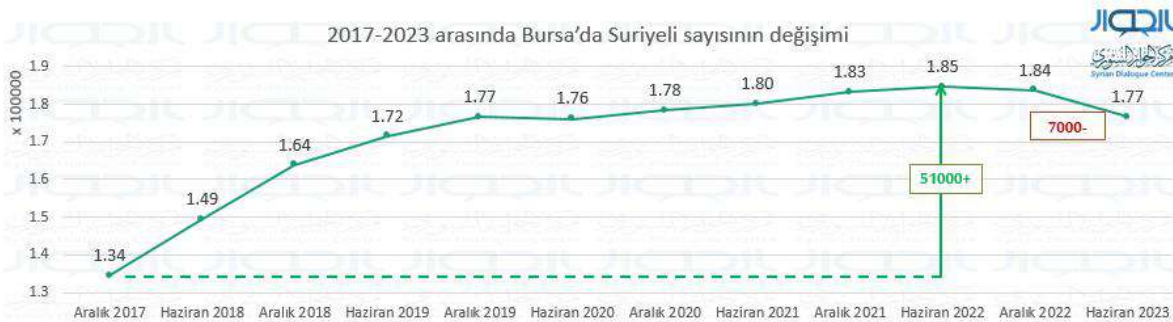
Şekil 23: 2017-2023 arasında Adana'da Suriyeli sayısının değişimi

En fazla mülteci sayısına göre altıncı sırada yer alan Mersin ilinde ise sonuçlar, buradaki Suriyeli sayısının, tıpkı Gaziantep'te olduğu gibi, nispeten homojen bir yükseliş eğiliminde seyrettiğini, ancak 2019 ortasında nüfus sayısında bir düşüş olduğunu gösteriyor. Ardından sayı yeniden yükselerek 2022 ortasında 85 bin kişilik artışla zirveye ulaştı (Şekil 24).

Şekil 24: 2017-2023 arasında Mersin'de Suriyeli sayısının değişimi

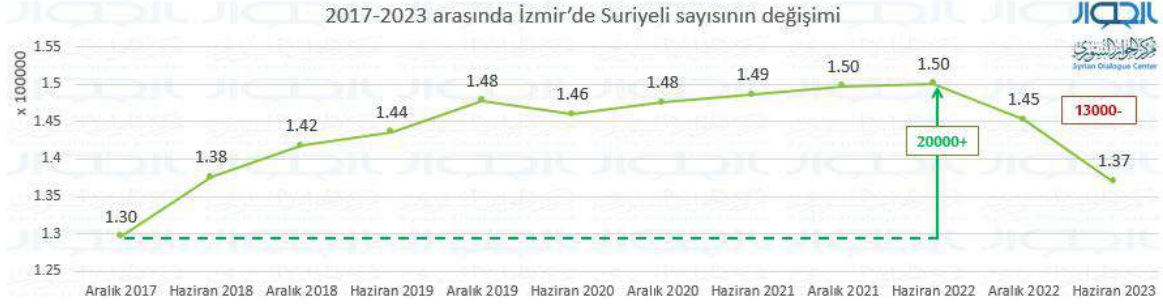
En çok mülteci sayısı açısından yedinci sırada yer alan Bursa iline gelince, sonuçlar, buradaki Suriyeli sayısının, 51 bin kişilik artışla 2022 ortalarında zirve noktasına ulaşacak biçimde, tıpkı Gaziantep'te olduğu gibi, yukarıya doğru nispeten homojen bir eğilim izlediğini gösteriyor. Bu artış da 2017 yılı sonunda burada bulunan toplam Suriyeli sayısının %38'ine denk düşüyor (Şekil 25).

Şekil 25: 2017-2023 arasında Bursa'da Suriyeli sayısının değişimi

En çok mülteci açısından sekizinci sırada yer alan ve muhalefet partileri tarafından yönetilen illerden biri olan İzmir'de sonuçlar Suriyelilerin sayısının, Gaziantep'te olduğu gibi, nispeten homojen bir artış eğilimi gösterdiğini gösteriyor. Buradaki sayı 20 bin kişilik artışla 2022 ortalarında zirveye ulaştı ve bu da 2017 sonlarında burada bulunan toplam Suriyeli sayısının %15'ine denk

düşüyor. Ancak geçtiğimiz yıl rakamlar 13 bin kişilik bir düşüşle yeniden belirgin bir şekilde geriledi (Şekil 26).

Şekil 26: 2017-2023 arasında İzmir'de Suriyeli sayısının değişimi

En fazla mülteci sayısı açısından dokuzuncu sırada yer alan, Suriyeli mültecilerin Türk nüfusuna oranı açısından da Türkiye'nin en büyük ili olan Kilis iline gelince, sonuçlar, Şanlıurfa ve Hatay'da olduğu gibi burada da Suriyeli sayısının nispeten homojen bir düşüş eğilimine girdiğini gösteriyor. 2018 sonu ile 2023 ortası arasında Suriyelilerin sayısı 57 bin azaldı, bu da %43'ü teşkil ediyor (Şekil 27).

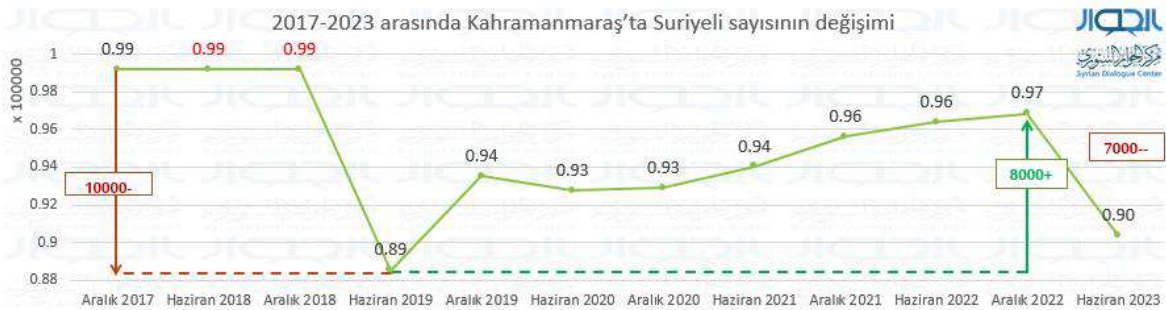
Şekil 27: 2017-2023 arasında Kilis'te Suriyeli sayısının değişimi

Bu sonuçlar, ildeki Suriyelilerin sayısının Türk sayısına yaklaşmasından sonra bu sayının azaltılmasına yönelik genel bir politikanın var olduğunu gösteriyor. Suriyelilerin ildeki genel nüfusu oranı 2017'de %49'dan 2022'de %38'e geriledi (Şekil 28).

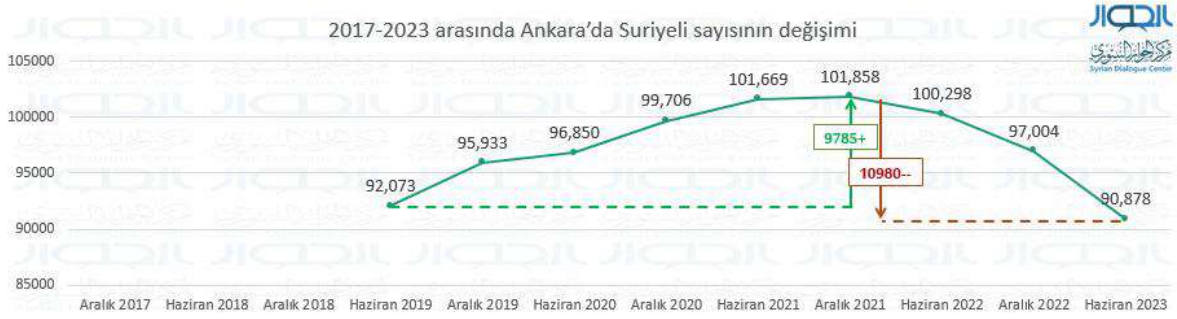
Şekil 28: Kilis'te Suriyelilerin yerli nüfusa göre oranının yıllık değişimi

En fazla mülteci sayısına göre onuncu sırada yer alan Kahramanmaraş ilinde ise sonuçlar, buradaki Suriyeli sayısının İstanbul örneğine benzer şekilde nispeten heterojen bir eğilim izlediğini gösteriyor. Resmiyete uygun biçimde ikamet etmeyenlere karşı başlatılan güvenlik kampanyası sırasında 2019 yılının ortalarında buradaki Suriyeli sayısı 10 bin kişi azalma gösterdi. Daha sonra hafif artarak 2022 sonunda 8 bin kişilik artışla zirveye ulaştı. 2023 yılının ilk yarısında da 7.000 kişi azalma kaydetti. Kilis de depremden en çok etkilenen illerden biriydi (Şekil 29).

Şekil 29: 2017-2023 arasında Kahramanmaraş'ta Suriyeli sayısının değişimi

Ankara iline ilişkin ise 2019 yılı ortalarına kadar açık kaynaklardan herhangi bir veri elde edilemedi. İçerisindeki Suriyeli sayısının en yüksek olduğu durumlarda bile bu sayı 102 bini aşmadı. Ancak, önemsiz bir artışın ardından 2022 yılı başında yeniden düşüşe geçtiği görüldü ve 2023 yılı ortasında bu düşüşün yaklaşık 11 bin kişiye ulaştığı kaydedildi. Bu da 2022 başındaki oranlarına göre yaklaşık %11'e denk geliyor (Şekil 30). Bunun nedeni, bölgenin alametifarikası olan Altındağ Mahallesi'nde yaşanan karışıklıkların ardından hükümetin benimsediği politikalar olabilir. Olaylardan sonra Suriyelilere yönelik denetimler sıkılaştırıldı ve gönderilmeler arttı.²⁹

Şekil 30: 2017-2023 arasında Ankara'da Suriyeli sayısının değişimi

İllere göre sayıların değişimine genel olarak bakıldığında (Tablo 1) şunu söylemek mümkündür: Her ilin kendi içindeki Suriyeliler dosyasını yönetme konusunda kendine has politikası ve özgüllüğü var. Ancak 2019 ortasında belediye seçimlerinin bitmesi ve iktidar partisinin İstanbul ve Ankara gibi bazı illeri kaybetmesinin ardından, bazı illerde belirgin bir sıkı politika yürütüldü. Bununla beraber 2022 yılı ortasından itibaren tüm illerde Suriyelilerin sayısının azaltılmasına yönelik genel bir politikanın uygulandığı da dikkatlerden kaçmamakta.

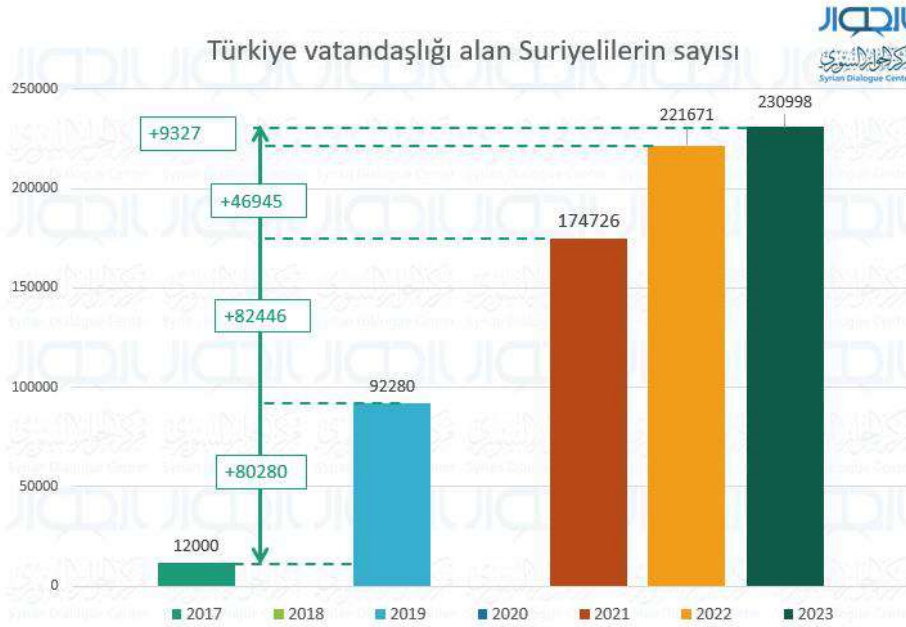
²⁹ [Ankara'da bir Türk gencin öldürülmesinin ardından çıkan kargaşada Suriyeli mültecilerin dükkanları ve evleri yıkıldı](#) el-Cezire, 12/08/2021

il	Değişim Şekli	Değişim Değeri (Bin Kişi)
İstanbul	Dalgalı	-88 bin (2017-2019 arasında) +72 bin (2020-2022 ortası) -16 bin (2022 ortası-2023 ortası)
Gaziantep	Yükselen	+11,4 bin (2017 sonundan 2022 ortasına kadar) -21 bin (2022 ortası-2023 ortası)
Şanlıurfa	Azalan	-141 bin (2018 ortası-2023 ortası)
Hatay	Azalan	-144 bin (2017 sonundan 2023 ortasına kadar)
Adana	Yükselen	+85 bin (2017 sonundan 2022 ortasına kadar) -16 bin (2022 ortası-2023 ortası)
Mersin	Göreceli Yükselen	+85 bin (2017 sonundan 2022 ortasına kadar) -8 bin (2022 ortası-2023 ortası)
Bursa	Yükselen	+51 bin (2017 sonundan 2022 ortasına kadar) -7 bin (2022 ortası-2023 ortası)
İzmir	Yükselen	+20 bin (2017 sonundan 2022 ortasına kadar) +13 bin (2022 ortası-2023 ortası)
Kilis	Azalan	-57 bin (2017 sonundan 2023 ortasına kadar)
Kahramanmaraş	Dalgalı	-10 bin (2017 sonundan 2019 ortasına kadar) +8 bin (2019 ortasından 2022 sonuna kadar) -7 bin (2023 yılının ilk yarısı)
Ankara	Dalgalı	9,8 bin (2019 ortasından 2021 sonuna kadar) -11 bin (2021 ortasından 2023 ortasına kadar)

Tablo 1: Suriyelilerin yoğun şekilde bulunduğu illerdeki toplam değişim

4- Türkiye’de Vatandaşlığı Olan Suriyeli Sayısı

Suriyeli mültecilerin Türkiye’de vatandaşlığa alınması konusu, hakkındaki belirsizlik sebebiyle hem Türk hem de Suriyeli taraflar açısından sorunlu konulardan birini teşkil ediyor. Bu hususta zikredilen rakamlar oldukça az ve bazı yıllarda yapılan resmî açıklamalarla sınırlı kalmakta³⁰. Rakamlar, vatandaşlığa kabul süreçlerinde 2017-2019 ve 2019-2021 dönemlerinin aynı hızda ilerlediğini gösteriyor. Daha sonra 2021-2022 döneminde vatandaşlık verme işlemi neredeyse yarı yarıya azalmış, 2023 yılında ise belirgin bir düşüş yaşanmıştır (Şekil 31).

Şekil 31: Türkiye Vatandaşlığı Alan Suriyelilerin Sayısı

30 Geçmiş on yılda Türk vatandaşı olan Suriyelilerin sayısı ile ilgili açıklamalar (bu sayı 2011'den önce vatandaşlığa alınan Suriyelilerin bir kısmını da içerebilir):

[Son 10 yılda Türk vatandaşı olan Suriyeli sayısı açıklandı](#), CNN Turk, 14/11/2017.

Süleyman Soylu, vatandaşlık alan Suriyelilerin sayısını açıkladı:

[Süleyman Soylu, vatandaşlık verilen Suriyelilerin sayısını açıkladı](#), T24,02/08/2019

174 bin Suriyeli Türk vatandaşı oldu:

['174 bin Suriyeli Türk vatandaşı oldu'](#), CNN Turk, 12/10/2021

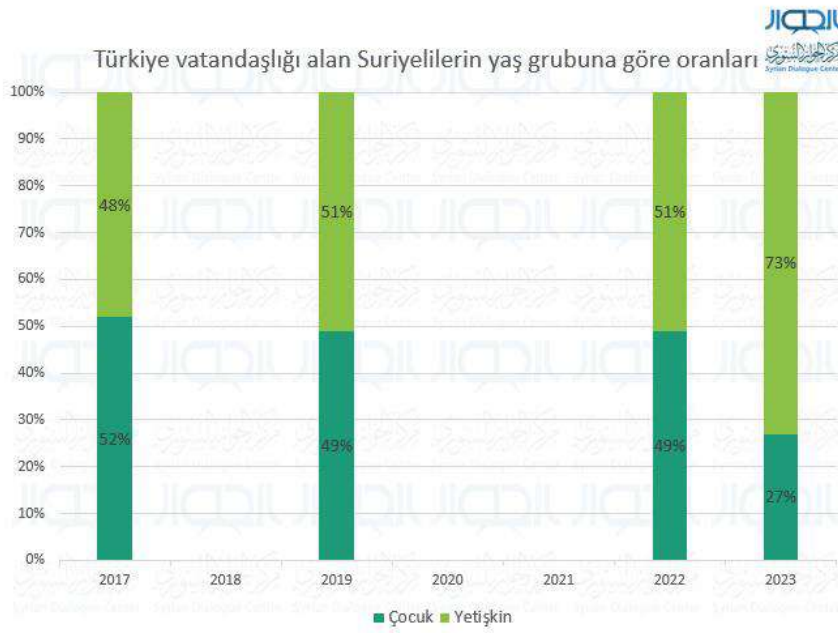
Nüfus Müdürlüğü: 221 bin 671 Suriyeli, Türk vatandaşlığı aldı:

[Nüfus Müdürlüğü: 221 bin 671 Suriyeli, Türk vatandaşlığı aldı](#), 02/12/2022

Kaç yabancıya Türk vatandaşlığı verildi? İçişleri Bakanı Süleyman Soylu açıkladı:

[Kaç yabancıya vatandaşlık verildi? İçişleri Bakanı Süleyman Soylu açıkladı](#), NTV, 15/04/2023

Türk vatandaşlığı alan yaş gruplarına bakıldığında 2017-2022 döneminde vatandaşlığa alınanların yaklaşık yarısının çocuk olduğu görülürken 2023 yılında vatandaşlığa kabul edilen ve oy verme hakkına sahip yetişkinlerin yüzdesi %73. Bu, ailelerden ziyade üniversite öğrencilerinin ve bekar kişilerin vatandaşlığa alınmasına önemin daha fazla olduğuna işaret ediyor olabilir (Şekil 32). 2023 yılında vatandaşlığa kabul edilen kişilere ilişkin verilere göre, vatandaşlığa kabul edilen Suriyeliler, vatandaşlığa kabul edilen toplam yabancı sayısının %56'sını oluşturuyor.³¹

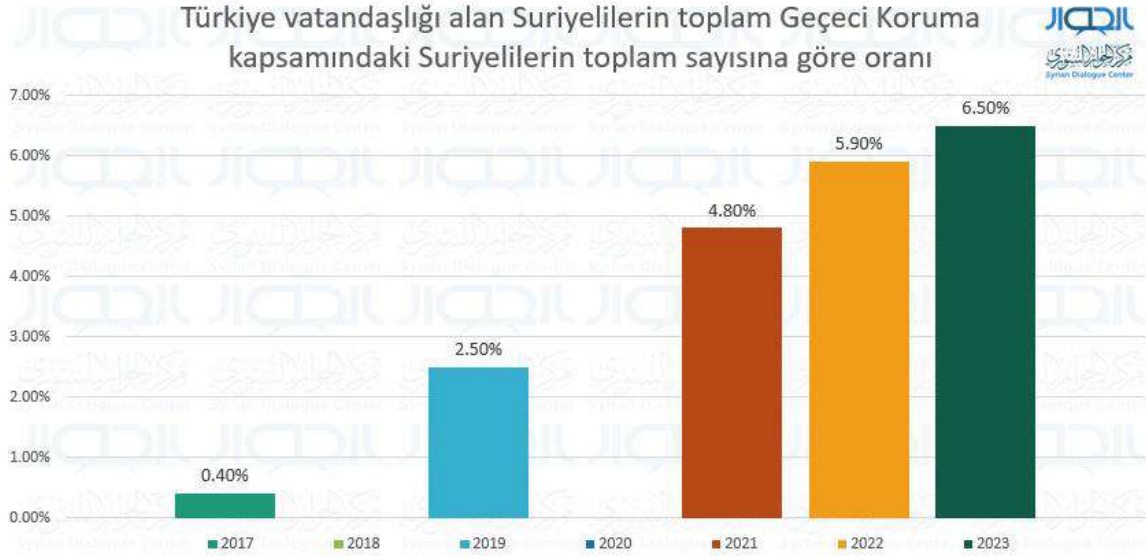

Şekil 32: Türkiye vatandaşlığı alan Suriyelilerin yaş grubuna göre oranları

Türkiye'de Suriyelilerin vatandaşlığa alınması sorunu konuşulmasına rağmen vatandaşlığa alınan Suriyelilerin toplam Suriyeli sayısına oranı %0,4 ile 6,5 arasında değişmektedir (Şekil 33), bu oranlar yaklaşık oranları ifade etmekte olup titizlikten yoksun. Çünkü vatandaşlığa kabul edilen bu sayının içinde geçici koruma veya turist kartı sahibi istisnai vatandaşlığa sahip Suriyeliler, çalışma izni sahipleri ve yatırımcılar da yer alıyor.

31 Kaç yabancı Türk vatandaşlığı aldı? İçişleri Bakanı Süleyman Soylu açıkladı: Bir önceki kaynağa bkz.

Şekil 33: Türkiye vatandaşlığı alan Suriyelilerin toplam Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilerin toplam sayısına göre oranı

Suriyelilerin vatandaşlığa alınma işlemlerinin Türk çevrelerinde yarattığı büyük tepkiye rağmen vatandaşlığa alınan Suriyeliler şu ana kadar Türkiye'nin toplam nüfusunun yalnızca yüzde 0,27'sini oluşturdu. Yani her 10.000 Türk'ten 27'si, vatandaşlık verilmiş Suriyeli. Almanya gibi bir ülkede Suriyeli mültecilerin vatandaşlığa alınma oranlarına baktığımızda 2023 yılında vatandaşlığa alınan Suriyeli sayısının 48.300'e ulaştığını görüyoruz. Bu, 2021'de vatandaşlığa alınan kişilerin sayısının iki katı, 2020'de ise yedi katı³². Oradaki göç ve entegrasyon işlerinden sorumlu yetkililerin yaptığı açıklamalar, Almanya'da vatandaşlığa alınmaya hak kazanan Suriyelilerin sayısının 449.000'e ulaştığını gösteriyor ve bunu başarılı ekonomik entegrasyonlarına ve dil öğrenmelerine bağlıyor.³³

32 Almanya'da son 20 yılın en yüksek vatandaşlık oranı, Suriyeliler önde:

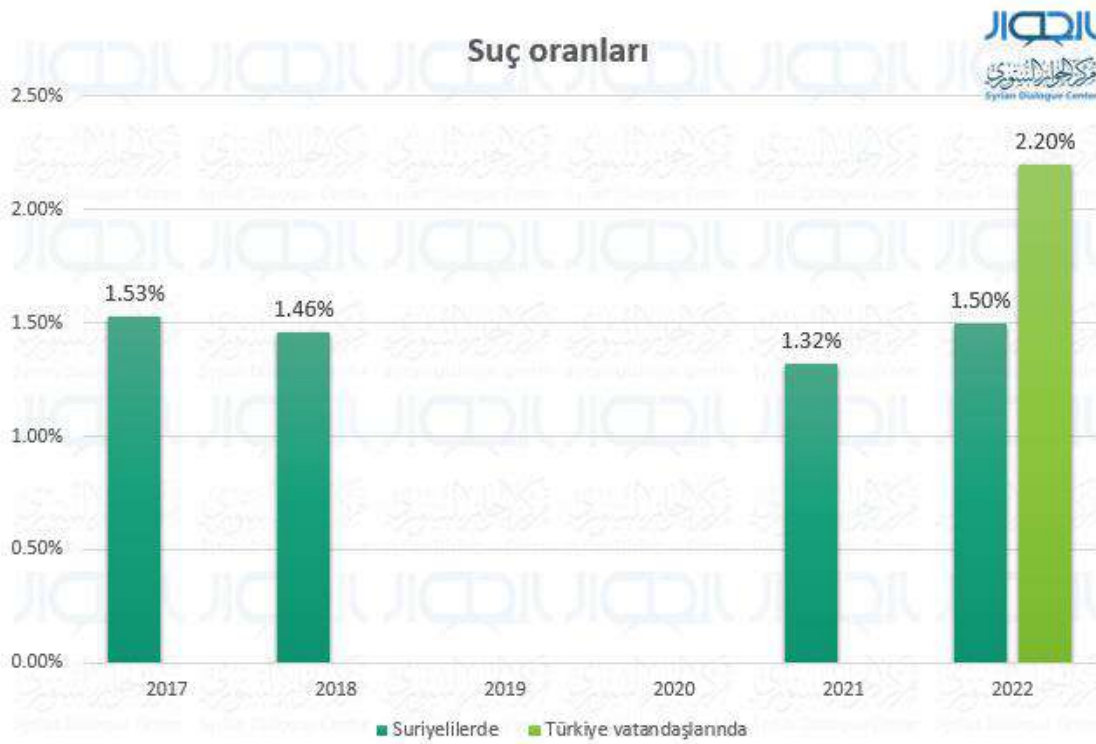
[Akber معدل تجنيس في ألمانيا منذ 20 عاما والسوريون في المقدمة، مهاجر نيوز، تاريخ النشر 2023/05/31](#)

33 Türkleri ve Polonyalıları geride bıraktılar... Alman vatandaşlığı alanların başında Suriyeliler geliyor:

[تجاوزوا الأتراك والبولنديين... السوريون في مقدمة من يحصلون على جنسية ألمانيا، موقع الجزيرة، تاريخ النشر 2022/08/31](#)

5- Suriyelilerin Suçlara Karışma Oranı

Türkiye'deki Suriyeliler meselesi sıklıkla bir güvenlik sorunu olarak sunulmakta ve Suriyelilerin hırsızlık, taciz vb. suçlara karıştığı yönünde birçok suçlama yayılmaktadır. Hükümetin, Suriyelilerin suç oranının Türklere veya diğer etnik gruplara kıyasla düşük olduğuna dair defalarca yaptığı açıklamalara rağmen, bu tür söylentiler sonucunda halk arasında birçok çatışma patlak verdi. Eldeki veriler³⁴, suça karışanların oranının toplam Suriyeli sayısının %1,5'ini, yani geçici koruma kapsamındaki her 1000 Suriyeliden 15'inin suça karıştığını gösteriyor. Bu oran suça karışan Türklere yüzdesinden daha küçük olup %2,2'ye tekabül ediyor. Bu durum, Suriyelilerin kanunlara uyma ve sorunlardan uzak durma isteğiyle açıklanabilir; buna rağmen onlara dair hukuki düzenlemelerde başkalarının onları istismar etmesine ve bazı suçlara bulaşmasına yol açabilecek pek çok boşluk bulunmaktadır (Şekil 34).

Şekil 34: Suriyelilerin/Türkiye vatandaşlarının suçlara karışma oranları

34 Suriyelilerin karıştığı suç oranı yüzde 1,46'ya düştü, Anadolu Ajansı, 22/10/2018

'Suç makinesi' söylemi yalan, BİR GÜN, 26/08/2021

Süleyman Soyulu'nun Suriyeli ve Türk Vatandaşlarının Suç Oranını Karşılaştırması Tepkilerin Odağında, onedio, 22/03/2022

6- Çalışma İzinleri

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) "Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 91. maddesinde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye'de çalışmalarına izin verilmesini öngörüyor. Bu kanun 15 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girdi. Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izinlerine ilişkin yönetmeliğin 29. maddesinde, geçici korumaya tabi Suriyelilerin çalışmalarının zaman, yer, kontenjan, ücret ve diğer şartlara göre düzenlendiği belirtiliyor.³⁵

Geçici koruma sağlanan Suriyelilere verilen çalışma izinlerini gösteren rakamlar yok ve bu konuda çalışma izni alan -geçici koruma sahibi³⁶, turist ikametgahı, çalışma ikameti sahibi veya yatırımcılardan olsun- Suriyelilerin sayısı dışında herhangi bir bilgi de bulunmuyor. (Şekil 35).

Şekil 35: Kimlik türüne bakılmaksızın Çalışma İzni alan Suriyelilerin sayıları

35 Suriyeliler Barometresi – 2019, Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşama Çerçevesi, TAGU ve UNHCR için ortak araştırma, yayın tarihi: Temmuz 2020.

مؤشر الضغط للسوريين 2019، إطار العيش المشترك في انسجام مع السوريين

36 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın şu yıllara ait istatistikleri: [2011](#), [2012](#), [2013](#), [2014](#), [2015](#), [2016](#), [2017](#), [2018](#), [2019](#), [2020](#), [2021](#).

Tek bir açıklama, geçici koruma kartı sahiplerine verilen çalışma izni sayısının 2019'da 35 bine ulaştığını belirtiyor. Bu, o yıl Suriyelilere verilen toplam çalışma izinlerinin %55'ini teşkil ediyor.³⁷ Bu oranın sabit olduğu varsayıldığında, düzenli çalışma iznine sahip Suriyelilerin oranı Türkiye işgücü piyasasındaki toplam istihdam hacminin %5'ini geçmemektedir. Bunun nedeni bir yandan çalışma izinlerinin alınmasındaki bazı idari ve bürokratik zorluklara dayanırken, diğer yandan işverenlerin ve iş yeri sahiplerinin, maliyetten tasarruf etmek ve kârlarını artırmak amacıyla Suriyelileri düşük maaş karşılığında kaçak olarak çalıştırıp, Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıt yaptırmaktan kaçınmasından kaynaklanıyor.³⁸

---

37 Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Ağustos 2023, Mülteciler Derneği, daha önceki kaynağa bakınız.

38 Daha fazla bilgi için Suriye Diyalog Merkezi'nin önceki yayınlarına göz atılabilir:

[Türkiye İş Piyasasında Suriye Uyraklı İşçiler](#)

[العمالة السورية في سوق العمل التركي](#)، مركز الحوار السوري، تاريخ النشر 2021/08/11.

[Türkiye'ye Suriyeli Göçü: Ekonomik Etkiler ve Toplumsal Yansımalar](#)

[الهجرة السورية إلى تركيا: تأثيرات اقتصادية وارتدادات مجتمعية](#)، مركز الحوار السوري، تاريخ النشر 2022/10/12.

7- Türkiye'deki Suriyelilere Ait Şirketler ve Yatırımlar

Suriyelilerin bireysel veya yatırımcı olarak çalışması durumuna ilişkin araştırmaların olmaması ve bilgi azlığı nedeniyle, Suriyeliler göçünün Türkiye'deki ekonomik etkisini takip etmek zor. Ancak bu konuda eldeki sınırlı bilgiler³⁹, tamamıyla Suriyeliler tarafından kurulan, başka bir ifadeyle ortakların hepsi Suriyeli olan şirketlerin sayısında açık ve hızlı bir artış olduğunu gösteriyor. Tahminler; kayıt dışı şirketler veya Suriyeli ve Türk ortaklı karma şirketler de hesaba katıldığında bu sayının, söz konusu sayının iki katına çıkacağını gösteriyor.

---

39 Türkiye'deki Suriyeli şirketlerin sayısı 10 bini geçti:

[عدد الشركات السورية في تركيا يتجاوز 10 آلاف شركة](#) ، موقع ترك برس ، تاريخ النشر 2015/9/4.

Suriyeli ticari kurumların Türkiye'deki etkisi:

[تأثير مؤسسات الأعمال السورية في تركيا](#) ، مدونة البنك الدولي، تاريخ النشر 2016/3/21.

Türkiye'deki Suriyeli şirket sayısında önemli artış:

[ارتفاع كبير في عدد الشركات السورية داخل تركيا](#)، وكالة الأناضول ، تاريخ النشر 2016/11/17.

Mültecileri entegre etmenin yolu Türkiye'deki Suriyeli şirketler mi?

[هل الشركات السورية في تركيا السبيل لإدماج اللاجئين؟](#)، معهد بروكنغ، تاريخ النشر 2012/10/3

Suriyeli iş adamları Türkiye'de... Sıkıntıları nimete dönüştüren başarı:

[رجال الأعمال السوريون بتركيا..نجاح يحول المحنة إلى منحة](#) ، وكالة الأناضول، تاريخ النشر 2020/2/14

Türkiye'deki Suriyeli şirketler... Dev sermaye ve mültecilerden ekonomiye niteliksel katkı:

[الشركات السورية في تركيا.. رؤوس أموال ضخمة وإضافة نوعية من اللاجئين للاقتصاد](#) ، شبكة غرينتا ، تاريخ النشر 2019/2/2.

Türkiye'deki Suriyeli şirketlerin sayısı:

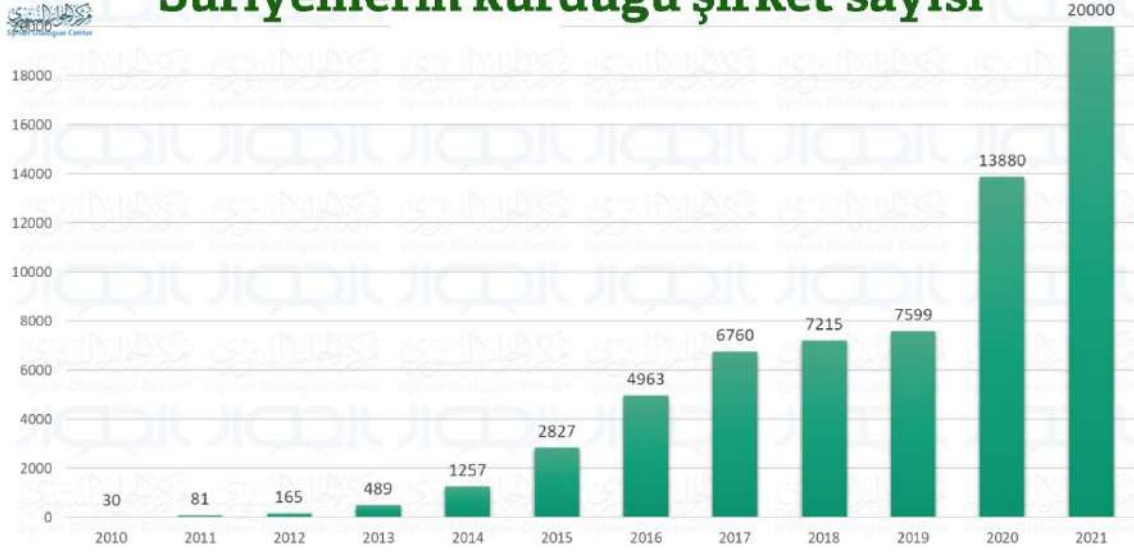
[عدد الشركات السورية في تركيا](#) ، خدمات إسطنبول، تاريخ النشر 2019/2/2.

Türkiye'deki Suriyeli yatırımlar 10 milyar doları aştı:

[استثمارات السوريين في تركيا تخطت 10 مليارات دولار](#) ، العربي الجديد، تاريخ النشر 2022/1/10.

[Suriyelilerin Türkiye'de kurduğu KOBİ sayısı 20 bini buldu; aktif iş gücündeki 1,3 milyon kişiden sadece 50 bininin çalışma izni var](#),T24,24/3/2021

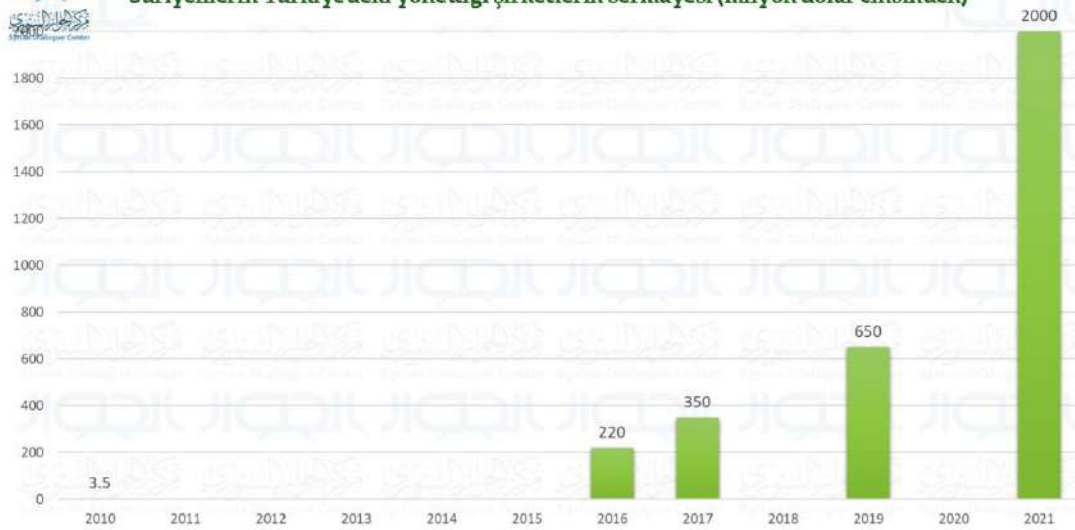
Suriyelilerin kurduğu şirket sayısı

Şekil 36: Suriyelilerin kurduğu şirket sayısı

Suriyeli şirketlerin sayısı 2021 yılı sonunda yaklaşık 20 bin şirkete ulaşmış (Şekil 36), 2018 yılı verilerine göre Suriyeli şirketlerin toplam yabancı şirket sayısı içindeki oranı 2018 yılında %10 iken 2021 yılı verilerine göre yaklaşık yüzde 30'a çıktı. Bu şirketlerin sermayesi 2016 yılında 220 milyon dolardan 2 milyar dolara çıktı. Bazı ekonomistlerin açıklamalarına göre Suriyelilerin Türkiye'deki toplam yatırımlarının 10 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor⁴⁰ (Şekil 37).

Suriyelilerin Türkiye'deki yönettiği şirketlerin sermayesi (milyon dolar cinsinden)

Şekil 37: Suriyelilerin Türkiye'deki yönettiği şirketlerin sermayesi (milyon dolar cinsinden)

40 [Türkiye'deki Suriye yatırımları 10 milyar doları aştı](#), al-Arabi al-Cedid, a.g.e

8- Türkiye'deki Okullarda Okuyan Suriyeli Öğrenciler

Aşağıdaki veriler Türkiye'deki devlet okullarında geçici koruma kartı sahibi Suriyeli öğrencilerin sayısını ortaya koyuyor⁴¹. Rakamlar, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı⁴² için verilen uyum kararı sonrasında Suriyeli öğrenci sayısında gözle görülür bir artış olduğunu ancak 2021-2022 eğitim-öğretim yılında bu sayılarda bir düşüş yaşandığını gösteriyor. Bir sonraki eğitim-öğretim yılında tekrar artıyor, 2023-2024 yılında ise yine azalıyor (Şekil 38).

Şekil 38: Türkiye eğitim sisteminde kayıtlı Suriyeli öğrencilerin yıllık istatistikleri

Sonuçlar, Suriyelilerin Türk okullarına kayıt oranlarının eğitim yaşındaki grubunun toplamının %59 ila %71'i arasında değiştiğini göstermektedir. Bu da verilere göre okula gelmeme oranının %29-41 arasında değiştiği anlamına geliyor (Şekil 39);

41 Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü raporları: [2020](#) raporu, [2021](#) raporu, [2022](#) raporu. Daha fazlası için şunlara bakınız:

-[Türkiye'de Suriyeli çocukların okullaşma oranı yüzde 63 oldu](#), Hürriyet, 04/03/2020

-[771 bin sığınmacı çocuk okula gidiyor, 428 binden fazlası eğitime erişemiyor](#), Gazeteduvar, 16/09/2021

-[2022-2023 yılı eğitim öğretim yılı da sona erdi: Eğitimde ağır enkaz](#), Evrensel, 15/06/2023

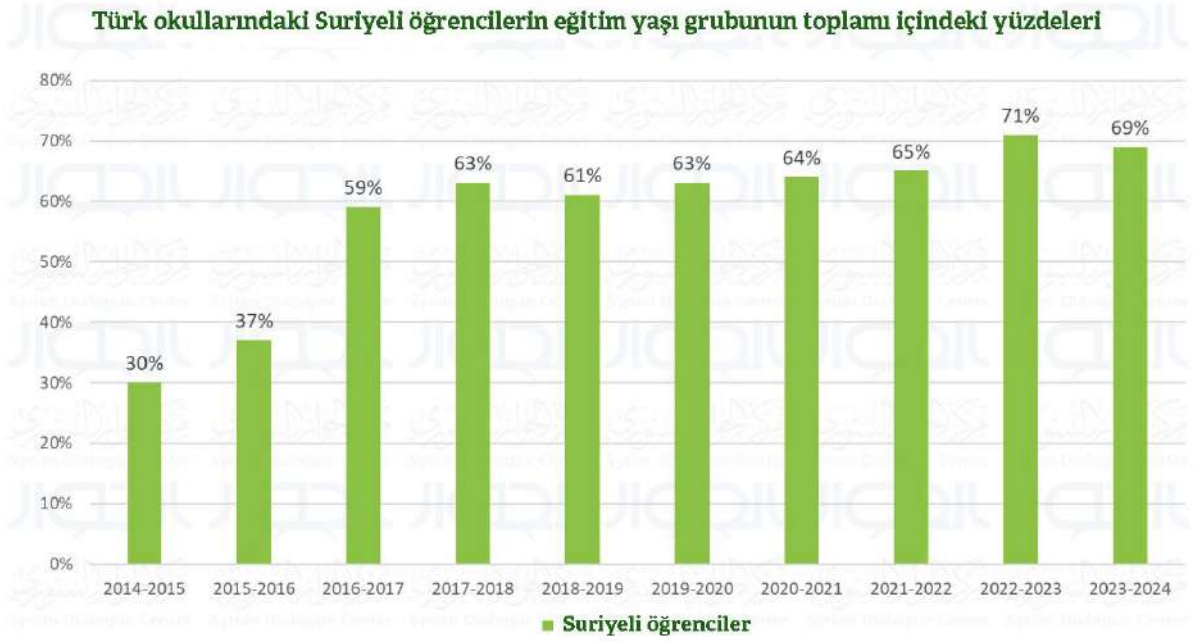
42 Suriye Diyalog Merkezi, 2020 yılında "Suriyeli Öğrencilerin Türkiye'ye Entegrasyonunun Önündeki Engeller" başlıklı üç bölümlük bir dizi yayınladı:

-["Türk Okullarında Suriyeli Öğrenciler, Entegrasyon Kararından Dört Yıl Sonra"](#)

-["Okul Sistemi ve Entegrasyon Sürecine Etkileri"](#)

-["Öğrenci ve Aile – Entegrasyon Çabalarının Başarılı Olmasında Ailenin ve Bireyin Rolü"](#)

Ancak okulu bırakma oranlarının geçici okullarda ya da özel okullarda okuyan Suriyeli öğrencileri kapsayıp kapsamadığı belli değil.

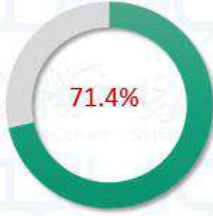

Şekil 39: Türk okullarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim yaşı grubunun toplamı içindeki yüzdeleri

2020-2021 eğitim-öğretim yılı verilerine göre geçici koruma kartı sahibi Suriyeliler toplam yabancı sayısının %71,4'ünü oluşturuyor. Geçici koruma kartı sahibi Suriyeli öğrenciler, Türk okullarındaki toplam yabancı öğrencilerin de yüzde 78'ini oluşturuyor. Ancak Suriyeli öğrenciler arasında okulu bırakma oranı %35'e ulaştı; bu oran, yabancı öğrencilerde %15'e ulaşan okuldan ayrılma oranının iki katı (Şekil 40).

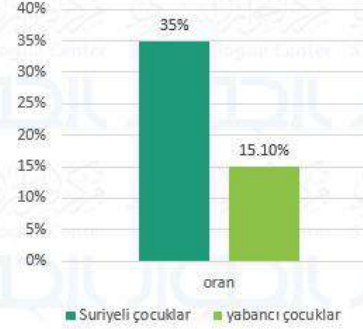
Türkiye’de toplam yabancı
sayılarına göre Suriyelilerin
oranı

Türkiye’de toplam yabancı
öğrencilerin sayılarına göre
Suriyeli öğrencilerin oranı

2021-2022 yılında okuldışı
kalan yabancı ve Suriyeli
çocukların oranı

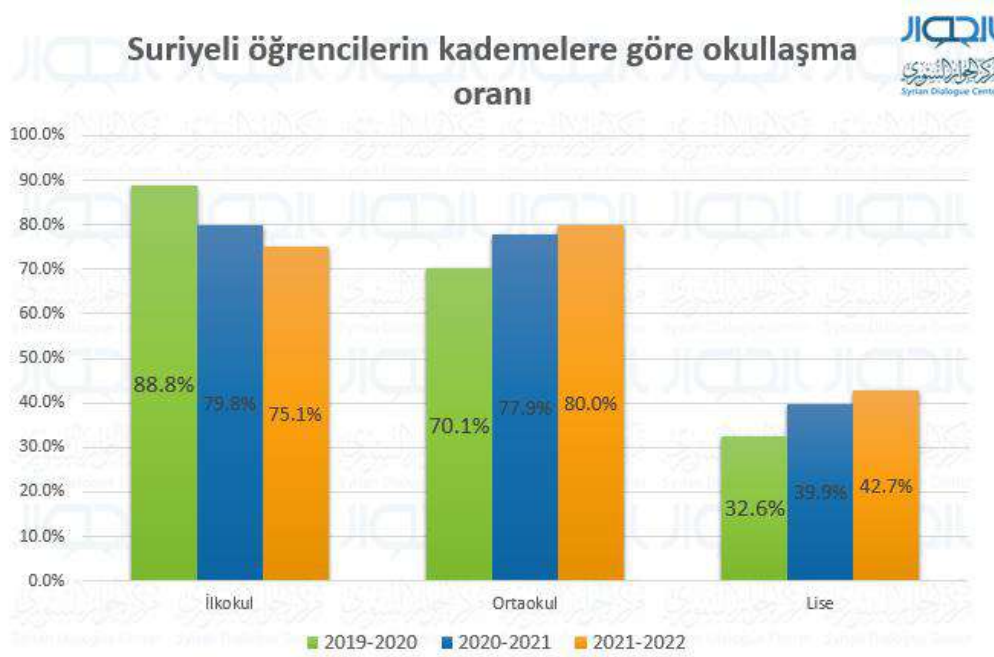

Şekil 40: Suriyeli ve yabancı öğrenciler hakkında bazı bilgiler

Ayrıntılı sonuçlar, okul bırakmanın büyük kısmının lise aşamasında meydana geldiğini gösteriyor. Oran olarak %77,4-57,3 arasında değişiyor. Ortaokulu terk oranı %20-29,1 arasında gidip gelirken en düşük seviyedeki okul bırakma oranı ise 11,2-24,9 arasında değişen ilkokuldaki oranlar.

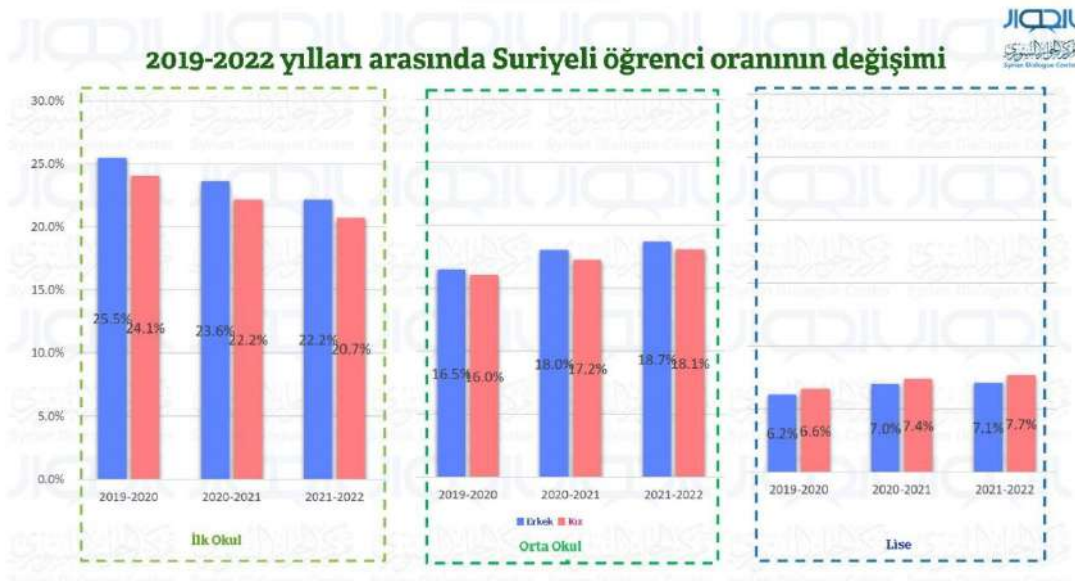
Ancak dikkat çekici olan, ilköğretimdeki öğrenci sayısının giderek azalmasıdır. Bu da ilkokul çağındaki çocukların okula başlamamış bir kesiminin olduğu anlamına geliyor. Bu, geçici koruma kartıyla ilgili sorunlardan kaynaklanabileceği gibi, ailenin öğrenimin maddi yükünü kaldıramamasından da kaynaklanabilir ya da toplum tarafından kabulün azalmasından ve okullarda sataşma oranlarının yüksek olmasından da kaynaklanabilir (Şekil 41).⁴³

43 [Sataşma, Kimlik ve Fakirlik... Suriyeli Öğrencilerin Üçte Biri Türkiye’deki Okullarda Okumuyor](#), Enab Baladi, Yayın tarihi: 29.01.2023

Şekil 41: Suriyeli öğrencilerin kademelere göre okullaşma oranı

Cinsiyet değişkenine göre detaylı verilere bakıldığında, okula kaydolun erkeklerin oranının kızların oranına göre biraz daha yüksek olduğu dikkat çekiyor. Bunun nedeni, çocuklar arasında erkek oranının kız çocuklarına göre nispeten yüksek olmasıdır. Ancak lise aşamasında erkeklerin yüzdesinin kız yüzdesine göre azaldığı dikkat çekmektedir. Bu durum, eğitim gören erkek öğrencilerin okulu bırakıp işgücü piyasasına katıldığını gösteriyor olabilir (Şekil 42).

Şekil 42: 2019-2022 yılları arasında Suriyeli öğrenci oranının değişimi

9- Türkiye Üniversitelerindeki Suriyeli Öğrenciler

Her akademik yıl, Türkiye üniversitelerindeki Suriyeli öğrencilerin sorunu, özellikle üniversitelerde eğitimlerini sürdürürken karşılaştıkları zorlukların artmasıyla birlikte, bilhassa 2021 yılı başında geçici koruma sağlanan Suriyeli öğrencilere herhangi bir yabancı öğrenci muamelesi yapılmasına karar verilip ücret konusunda Türk öğrencisi muamelesi gördüğü önceki kararın iptal edilmesinin ardından öğrenim ücretlerinin artması sorunu yeniden gündeme geliyor.⁴⁴ Ancak Yükseköğretim Kurulu verilerine⁴⁵ baktığımızda, Türkiye'deki kamu ve özel üniversitelerdeki geçici koruma kartı sahibi ve diğer ikamet türlerine sahip Suriyeli öğrencilerin sayısında artış olduğunu görüyoruz. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Suriyelilerin sayısı 2016-2017 eğitim-öğretim yılındaki sayının yaklaşık 4 katı iken, yabancı öğrenci sayısı önceki iki eğitim-öğretim yılı arasında 3 kat artış göstermiştir (Şekil 43).⁴⁶

Toplam Suriyeli öğrenci sayısının yüzde 56,5'ini erkek öğrenciler, yüzde 43,5'ini ise kadınlar oluşturdu. Bu artışın nedeni, Türk ortaokullarından mezun olan ve dil sorunu olmayan Suriyeli öğrenci sayısının artması ve son yıllarda kabul edilen üniversite öğrencilerinin (Türk ve yabancı) sayısındaki artıştır. Bu da yabancı öğrencilere daha fazla kontenjan verilmesinin bir nedeni olabilir.

---

44 [Türkiye Üniversitelerinde Suriyeli Öğrenciler "Yabancı"](#), Al-Arabi al-Cedid, Yayın tarihi: 25/11/2021

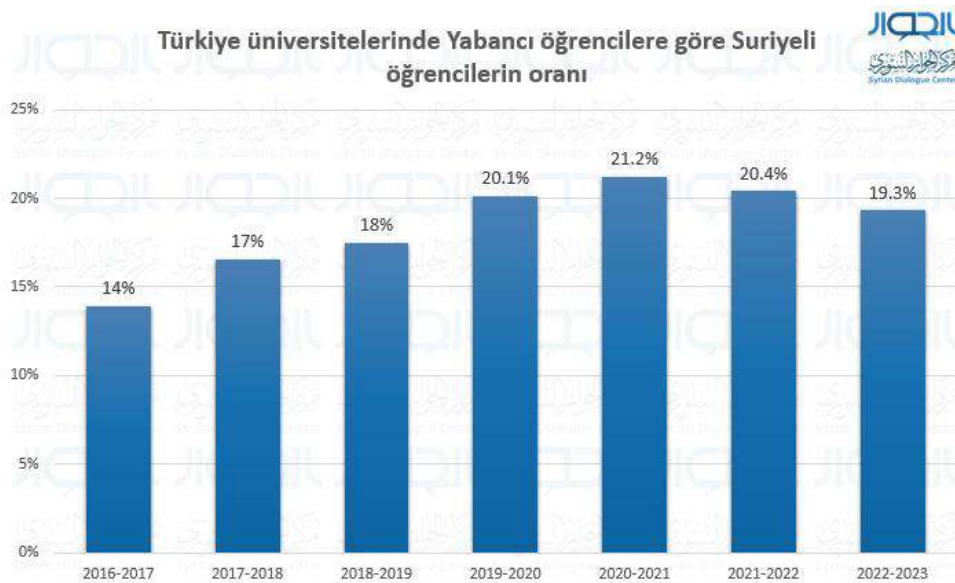
45 Detaylı veriler için Yükseköğretim Kurulu'nun [interaktif veri tabanına](#) başvurulabilir.

46 Bu sayılar orta düzey enstitüler, üniversiteler ve lisansüstü eğitimdeki öğrenci sayısını da kapsıyor.

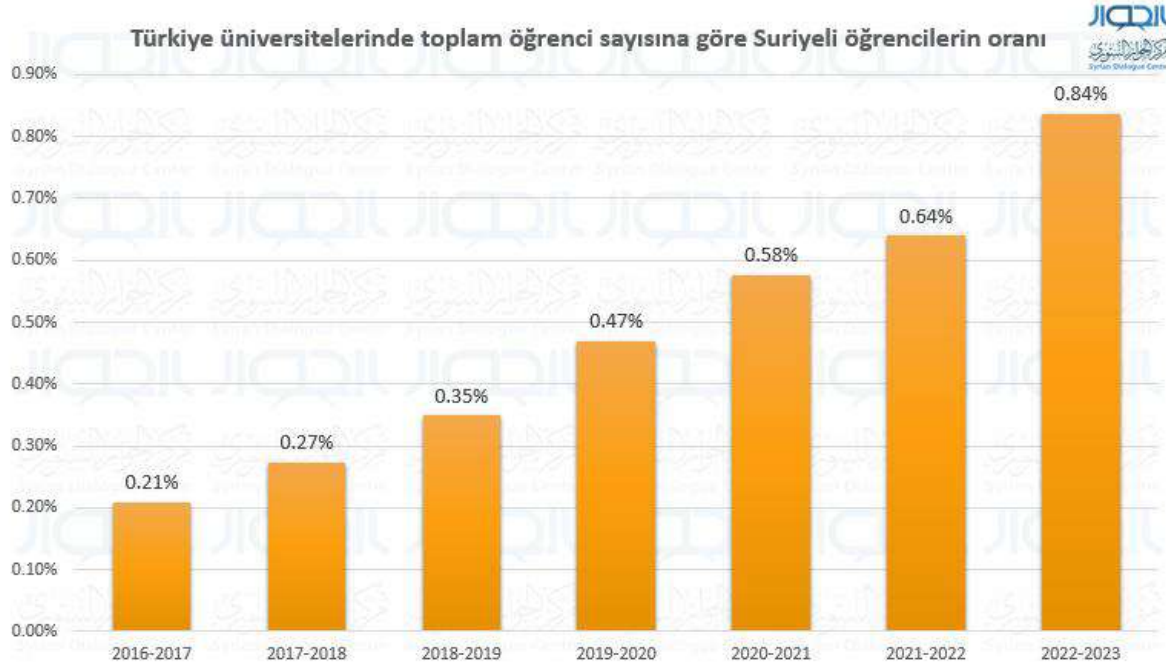
Şekil 43: Türkiye üniversitelerinde Suriyeli ve yabancı öğrencilerin sayıları

Türkiye üniversitelerindeki Suriyeli öğrencilerin yabancı öğrencilere oranına baktığımızda bu oranın %14–21,2 arasında değiştiğini ve en yüksek oranın 2020-2021 eğitim-öğretim yılında olduğunu görüyoruz. Ancak bu oran 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yeniden düşerek %19,3'e ulaştı (Şekil 44). Bu durum, 2021 yılı başında yabancı öğrencilere benzer şekilde yeni Suriyeli öğrencilerin ödemesi gereken öğrenim ücretlerinin yüksek olması sorunu ve Corona salgını sonrasında ortaya çıkan ve Türkiye'nin halen sıkıntısını çektiği ekonomik kriz yansımalarından kaynaklanıyor olabilir.

Şekil 44: Türkiye üniversitelerinde Yabancı öğrencilere göre Suriyeli öğrencilerin oranı

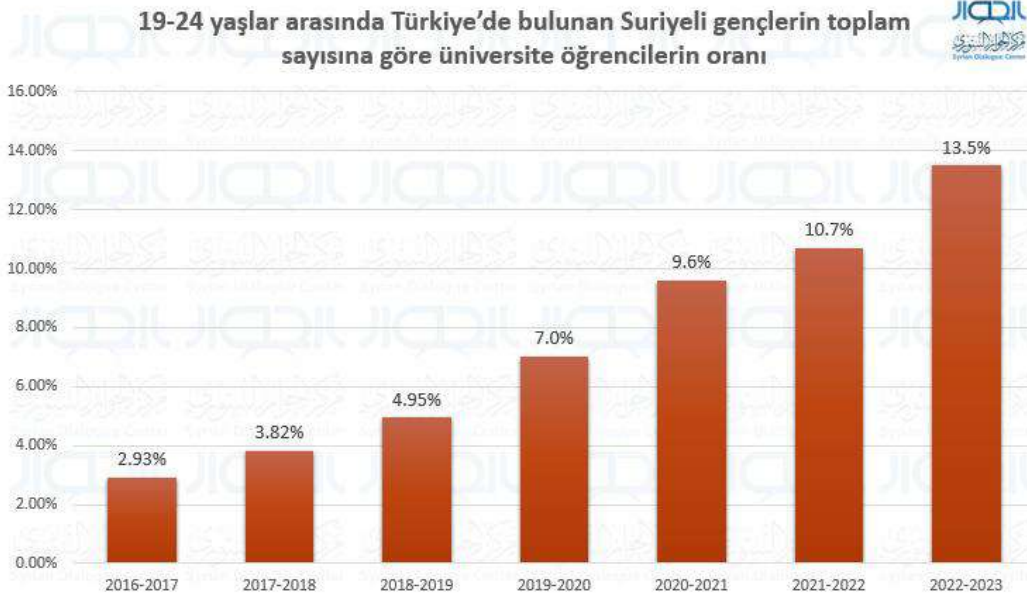
Türkiye üniversitelerindeki Suriyeli öğrenci sayısındaki artışa rağmen bu oran 2016-2017 ve 2022-2023 eğitim-öğretim yılları arasında %0,21-0,84 arasında kalıyor. Yani geçen yıl her 10.000 üniversite öğrencisine karşılık 84 Suriyeli üniversite öğrencisi vardı (Şekil 45).

Şekil 45: Türkiye üniversitelerinde toplam öğrenci sayısına göre Suriyeli öğrencilerin oranı

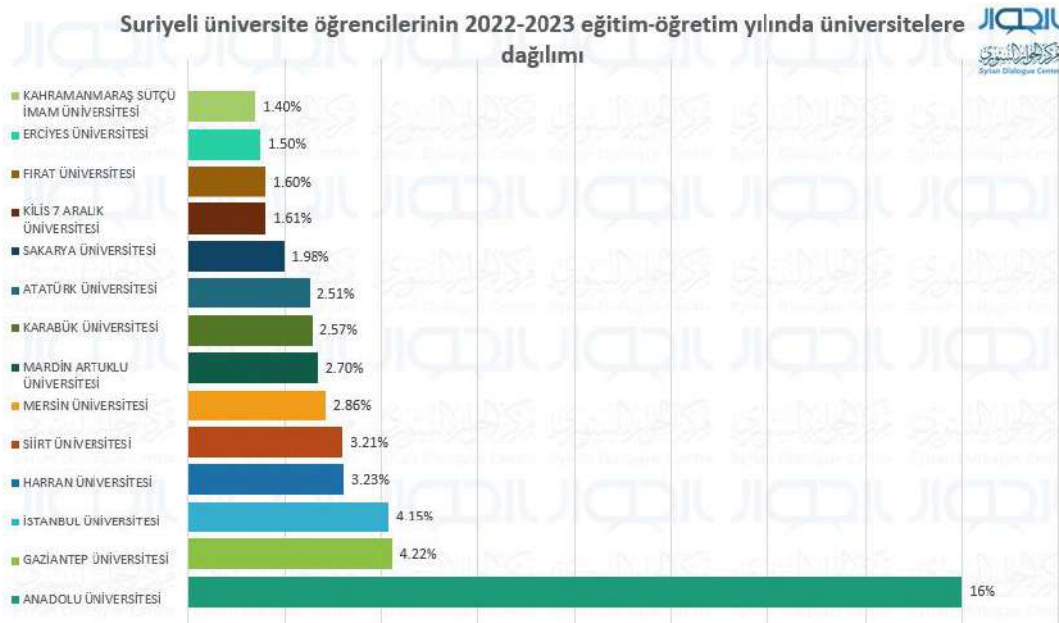
Türkiye üniversitelerindeki Suriyeli öğrenci sayısındaki artışa rağmen Türkiye'deki Suriyelilerin üniversite eğitime ilgi oranı hâlâ düşük. Zira bu sayı 19-24 yaş grubunun toplam sayısının yaklaşık olarak %13,5'ini geçmemektedir (Şekil 46)⁴⁷. Bunun nedeni, daha önce açıklanan nedenlerden dolayı ortaokulu terk eden öğrencilerin oranının yüksek olması olabilir. Bu da kendilerinin, geçimlerini sağlamak amacıyla ve eğitimlerini tamamlamak isteyen Suriyeli öğrencilere sunulan bursun verilmemesinden dolayı üniversite eğitimini tamamlamaktan mahrum kalmaları ve bu yaştaki gençlerin çoğunun çeşitli işlere yönelmesi anlamını taşıyor.

⁴⁷ Bu konuda doğru değerlendirmeler yapmak zor. Özellikle üniversitelere kabul edilen Suriyeli öğrencilerin hepsinin geçici koruma kartı yok ve oranlarını tam olarak belirlemek mümkün değil. Bu sebeple tahmini bir değerlendirme elde etmek amacıyla eldeki rakamlara başvuruldu.

Şekil 46: 19-24 yaşlar arasında Türkiye’de bulunan Suriyeli gençlerin toplam sayısına göre üniversite öğrencilerin oranı

2022-2023 eğitim-öğretim yılında en fazla Suriyeli öğrenciyi kabul eden üniversitelere bakıldığında Anadolu Üniversitesi'nin Türkiye üniversiteleri arasında önde yer aldığı ve Suriyeli öğrencilerin %16'sını normal veya açık öğretim bölümlerinde barındırdığı görülmektedir. Anadolu Üniversitesi'ni, benzer oranlarla İstanbul ve Gaziantep üniversiteleri; ardından da Harran ve Siirt üniversiteleri izlemektedir (Şekil 47).

Şekil 47: Suriyeli üniversite öğrencilerinin 2022-2023 eğitim-öğretim yılında üniversitelere dağılımı

Sonuç

Veriler, Türkiye'deki Suriyelilerin realitesinin ve aralarında meydana gelen değişikliklerin anlaşılmasına yardımcı olacak ek bilgiler sağlıyor. Dönemsel verilerin ilgili Türk makamları tarafından şeffaf bir şekilde yayınlanması gerekmektedir. Zira bu hem Suriye hem de Türkiye tarafında yanıltıcı bilgi ve söylentilere karşı bir mücadele kozu sağlayacaktır.

Ayrıca Suriyeli yetkililerin, özellikle de mültecilerle ilgili araştırma merkezleri ve kuruluşlarının, bazı illerde bulunan Suriyelilerle ilgili tecrübeleri araştırarak Türk üniversiteleri veya taraflarla ortak çalışmalar yapması da gerekiyor. Bu rapor eldeki tüm bilgileri özellikle onlar için topladı ve bir ön okuma sağladı. Örneğin bazı illerin bu tecrübeyi yönetme biçimleri arasındaki farkları açıklamak amacıyla çalışmakta ve analiz etmekte derinleşmek mümkündür. Zira deneyimler benzer görünmüyor. Yine özellikle çocukların ve yetişkinlerin durumuna odaklanmak ve onların ihtiyaçlarını bilmek, okul terk oranlarının takibini yapmak ya da bağışçıları, üniversiteli ve üniversite aşaması altındaki öğrencileri destekleyen programlara fon sağlamaya teşvik etmek için yardım kampanyaları başlatmak için çalışmak da gerekiyor.

ALQUR

مركز الحوار السوري
Syrian Dialogue Center

f sydialogue

 www.sydialogue.org

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL GÖC İZLENİMİ MÜDÜRLÜĞÜ

